ابوالفضل

مختصر صحيح البخاري

Ketabton.com

فضل الباري پښتو شرحه

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب پېژندنه

|||||||||||||||||||||||||||||||

کتاب :: فضل الباري د بخاري شريف پښتو شرحه

ليکوال:: علامه محمد معين الدين ابوالفضل

خپرونکي :: د بېنوا پاڼه

دخپريدو طرز :: پرلپسې لړۍ

کمپوز/ ډيزاين ::خپله ليکوال

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم.

بخاری شريف اودشرحي فضل الباري لړۍ (۱) برخه

الحمدلله وکفي والصلوة والسلام علي عباده الذين اصطفي.

صـراط مـــستقيم مسلـــــمينان ـــــ نمانده بعدفرقان جزبـــخاري

بخاري کرده است ازحسن نيت ـــــ دعاي مغفرت درشان قاري

دعاهاي بخاري مستجاب است ـــــ گمـــان راتـودرين دعوت چه داري

هرقدم په رهبري دعلم اخله ـــــ ابوالفضله که دي خداي ته زړه مائل وي

امابعد: له دغي شرحي څخه دبخاري شريف چي فضل الباري يې نوم دئ گرانواستفاده کونکو ! له مخه تردي چي داسلام دپيغمبر درحمت للعالمين رسول دمقدسواحاديثو کوم چي امام بخاري (رحمه الله تعالي) په خپل کتاب بخاري شريف کښي راجمع کړيدي په شرحه اوپه تفصيل اوتحقيق پيل کوم ددغي شرحي کيفيت اوڅرنگوالئ درته بيانوم .

محترمو په دغه شرحه کښي چي کوم بنيادي اواساسي امور په فهم کښي نيول سويدي هغه په دي ډول دي .

۱) (دحديث دهرلفظ ترجمه په داسي ډول چي هرڅوک په پوه سي اواستفاده ورڅخه وکړي.

۲) (بيان دمناسبت دحديث له ترجمة الباب سره.

۳) (بيان دتطبيق دمذهب اودحديث.

۴) (دفعه دتعارض کچيري دغه حديث معارض حديث درلودئ.

۵) (بيان دهغو مسئلو چي له مطلوب حديث څخه رامستنبطي سويوي.

٦) (بيان دهغوکتابودحديثوچي دامام بخاري رحمه الله تعالي دکتاب په ډول په دوۍ کښي هم دهمدغه حديث روايت سويوي.

۷) (علمي اوصرفي اونحوي اوبلاغي تحقيق دالفاظودحديث ،البته داضرور نه ده چي دهرحديث په تشريح کښي به دغه ذکرسوي ټول امورتحقق مومي ، بلکي د اکيداۍ سي چي ديوه حديث تشريح به له ځني ددغوامورو څخه خالي وي ،پاته سو بيان دسند اودراويانو دحديث نو ودي ته زه په دغه شرحه کښي هيڅ اشاره نکوم الاماشاءالله ،ځکه

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

چي يوخوپه دي باره کښي ځانته کتابونه جوړسويدي ،ودغه کارته په هغووختوکښي ضرورت ؤ چي احاديث به يودبله پياد زده کيدل ،اوراويان دحديثو اواحوال ددوی چڼل سوي اوپه کتابو کښي مثبت سوي نه ؤ ، ترديي دمخه چي دبخاري شريف دکتاب دابتدائي الفاظو شرحه پيل کوم يوڅومقدماتي بيانونه کوم چي ترعامواحاديثو اوترټولوکتابو داحاديثوتعلق لري.

)۱ (پوسه چي يومطلق علم حديث دئ، اودوهم علم روايت الحديث دئ ، دريم علم درايةالحديث دئ، اوڅلورم علم اصول حديث دئ ،دمطلق علم حديث تعريف په عربي ژبه په دي دول دئ. (هوعلم يُعرف به اقوال رسول الله صلي الله عليه وسلم وافعاله واحواله)

)الكرماني ج۱ص عمدة القاري ج۱ ص۱۲ (

يعني مطلق علم حديث عبارت دئ له علم څخه په قولودرسول عليه السلام اوپه فعلواوکارو دده اوپه احوالودده.

اودعلم رواية الحديث تعريف په عربي ژبه په دي ډول دئ:

)هوعلم يشتمل علي نقل افعال رسول الله صلي الله عليه وسلم واقواله وصفاته وتقريراته(

تدريب الراوي ج۱ ص۲۰

يعني علم درواية الحديث هغه علم دئ چي مشتمل وي پرنقل کولوباندي دفعلودرسول عليه السلام اودقولودده اودصفتودده اودتقريرودده.

پوسه! چي دنبي عليه السلام فعلونه اوقولونه اوصفتونه خووبيان ته حاجت نه لري سره له دي چي په بل ځاي کښي بي وضاحت راسي ،اوتقريردرسول عليه السلام ودي ته ويل کيږي چي ده مبارک ويوچاته پريو کارباندي مثلاً قراروركړيوي، په دي معني چي دده په حضورکښي يوچايوکارمثلاً کړيوي اوده مبارک پرهغه چاباندي انكارنه وي کړئ.

اودعلم دراية الحديث تعريف په عربي ژبه په دي ډول دئ :

هو علم يشتمل علي شرح اقوال رسول الله صلي الله عليه وسلم وافعاله وصفاته ويعلم به طُرق استنباط الاحكام ويعرف به ترجيح الراجيح منها والتطبيق بين الاحاديث.

هكذايفهم من تدريب الراوي ج۱ ص۴۰

يعني ددراية الحديث علم هغه علم دئ چي مشتمل وي پرشرحه اوپربيان باندي دقولواودفعلواودصفتو درسول عليه السلام،اوپيژندلي کيږي په ده سره لاري درااستلو دشرعي احكامواودارنگه پيژندل کيږي په ده سره ترجيح دهغه حديث چي راجح وي له نورواحاديثو څخه ، اودارنگه پيژندل کيږي په ده سره تطبيق په منځ کښي داحاديثو.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودعلم اصول الحديث تعريف په عري ژبه په دي ډول دئ:

)هوعلم بقوانين يعرف بها احوال السند والمتن(

اويا په دي ډول :

هوالعلم بالقواعدالمعرِّفة بحال الراوي والمروي(

تدريب الراوي ج١ص۴١ ـــــ

يعني علم اصول الحديث علم دئ په داسي قوانيناوكلي قاعدوچي دهغوی په سبب پيژندل کيږي احوال دسند اود متن دحديث ،ياعلم اصول الحديث پيژندنه دداسي قاعدوده چي ورپيژندونكي وي دحال دراوي دحديث اودمروي چي حديث دئ.

پاته مقدماتي بيانونه به په (٢)برخه کښي انشاءالله درته راسي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری شریف اودشرحي فضل الباري لړۍ (۲) برخه

بسمه تعالی . محترموورونو ددي لړي په اوله برخه کښي دحديثو دځلور قسمه علومو په عربي ژبه تعريفونه اودهغوی ژباړه موږوتاسي ته بيان کړه په دي برخه کښي ځني نورمقدماتي بيانونه درته کوم چي ددغه ټول بيانونه کوم چي په دغه برخه کښي درته راځي دتيري برخي له توضيح اوله اتمام سره تعلق لري.

اول بيان په قول اوپه فعل اوپه صفت اوپه تقريرکښي درسول الله صلي الله عليه وسلم دي.

پوسه چي قول درسول الله صلي الله عليه وسلم دده مبارک ومبارکوارشاداتو اوويناؤ ته ويل کيږي لکه دا ارشاد دده مبارک چي (الدين النصيحة) رواه مسلم ج۱ص۵۴ اوترمذي ج۲ ص۱۴ اونسايي ج۲ص۱۸۵،او احمد په مسندخپل کښي ج۱ ص۳۵۱.

يعنی دين نصيحت اوخيرخواهي دئ، يعني په دي معني چي مسلمان به خير خواه وي هم به دخداي خيرخواه وي اوهم به درسول خيرخواه وياو هم به دخداي دکتاب قران کريم خيرخواه وي، اوهم به دنيکواماماتو اواميرانوخيرخواه وي، اوهم به دعاموسلمانانوخيرخواه وي.

افعال درسول عليه السلام:

وهغوکاروته دده مبارک ويل کيږي کوم چي له ده څخه صادرسوي وي اوده مبارک کړيوي لکه په دغه مبارک حديث کښي چي (ان رسول الله صلي الله عليه وسلم جَمع في حجة الوداع المغرب والعشاء بالمزدلفة)بخاري ج۱ ص۲۲۷،اومسلم ج۱ ص۴۱۷

يعني بيشکه رسول الله عليه وسلم سره جمع کړل په حجة الوداع کښي دماښام اودماخستن لمونځونه په مزدلفه کښي يعني دماښام اودماخستن لمونځونه يې دواړه په مزدلفه شريفه کښي دماخستن په وخت کښي وکړل.

احوال درسول عليه السلا م:

احوال درسول عليه السلام عبارت دي له صفاتوڅخه درسول عليه السلام ، اوصفات درسول عليه السلام دوه قسمه دي ،اول اختياري صفتونه، اودوهم غيراختياري صفتونه ، اختياري صفتونه دده مبارک له رحمت اوشفقت دده داالله جل جلاله پرمخلوق باندي اولکه عبادت اوتواضع اوحلم دده مبارک ،اوغير اختياري صفتونه دده مبارک عبارت دي دده مبارک له جسماني صفتوڅخه ،لکه دمثال په ډول دا چي دي مبارک ميانه قده ؤ وغيره.

پوسه چي علماءدعلم رواية الحديث دده مبارک ددغودواړوقسموصفتوروايت اوذکرکوي ، اوفقهاءرحمهم الله تعالي تنها دده مبارک له اختياري صفتوڅخه بحث کوي داپه دي سبب چي ددوی مقصد ترهغوصفتوپوري داسلام دپيغمبرتعلق لري کوم چي له دوی څخه د شرعي احکامواستنباط کيږي اوهغه دده مبارک اختياري صفتونه دي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاريرياتقريرات درسول عليه السلام:

دتقرير دلفظ جمع ده ،تقرير په اصل کښي دتفعيل دباب مصدر دئ چي په معني د قراروركولو دئ ،او په عام عرف کښي تقرير بيانول دي دمعني په عبارت سره لکه تحريرچي بيانول دمعني په کتاب سره دئ، دمحدثينو په اصطلاح کښي تقرير درسول عليه السلام ودي ته ويل کيږي چي يوه داسي شخص به چي دشريعت به تابع ؤ درسول عليه السلام په حضورکښي يوکاروکړاويابي يوه خبره وکړه اورسول عليه السلام به په هغه کار ياخبره باندي سکوت وکړ ،اوپرهغه باندي بي انکارونکړ نوودغه سکوت ته دده مبارک تقرير ويل کيږي.

پوسه چي سکوت درسول عليه السلام پريوه کاريايوه خبره باندي حجت اودليل دصحت اوجواز دهغه کاراودهغي خبري دئ اودارنگه دهرنبي سکوت هم دغه حکم درلودئ ،مگر پرته له نبي څخه د بل هيچا سکوت حجت اودليل نسي گرځيدلای.

لمعات التنقيح ج١ ص٢٢

دوهم بيان په موضوع کښي دعلم حديث دئ.

پوسه چي دموضوع لفظ په اصل کښي کښي داسم مفعول صيغه ده چي وايښول سوي شي ته ويل کيږي ،اودغه لفظ دحکماؤ په اصطلاح کښي وهغه محل ته ويل کيږي چي له هغه شي څخه مستغني وي کوم چي په ده کښي يې حلول کړيوي چي عربي تعبير يې په دي ډول دئ.

(الموضوع هوالمحل المستغني عن الحال) دمثال په ډول انسان موضوع بلل کيږي ،اودده رنگ اوصفتونه اعراض بلل کيږي.

اودمنطيقيانوپه اصطلاح کښي موضوع واول جزته د قضيې حمليې ويل کيږي کومه چي نحويان ورته جمله اسميه خبريه وايي ،لکه زيد قائم په دغه جمله کښي دزيدلفظ موضوع بلل کيږي اودقائم لفظ ته ددوی په اصطلاح کښي محمول ويل کيږي.

اودنحويانو په اصطلاح کښي موضوع وهغه شي ته ويل کيږي لفظ وي اوکه غير لفظ وي چي ديوي معني دپاره وضعه سوئ وي.

اوپه مشترکه اصطلاح کښي دټولوعلومو موضوع دعلم وهغه ته ويل کيږي چي په دغه علم کښي ددي له ذاتي عوارضوڅخه بحث کيږي کوم چي عبارت دي له هغوصفاتو اواحوالوڅخه ددغي موضوع چي ودي ته يعني ودغي موضوع ته ددي دذات له وجي يادددي دمساوي له وجي عارض سويوي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علامه کرماني فرمايلي دي چي موضوع دعلم حديث ذات درسول عليه السلام دئ ، يعني په دي حيث چي دي رسول دئ.

پوسه چي ذات درسول عليه السلام له دي حيثيته چي دي رسول دئ دمطلق علم حديث موضوع دئ نه دعلم رواية الحديث ځکه چي موضوع دعلم رواية الحديث مرويات اوروايات دي له حيثيت څخه دمتصل والي دحديث اودمنقطعوالي دده په اعتبار دسندسره.

مقدمة اوجزالمسالک ص۷

اوموضوع دعلم درايةالحديث هم روايات او مرويات دي خومگر له حيثيته دشرحي اودبيان دالفاظو دمروياتواو له حيثيته داستنباط داحکامو شرعيه ؤله دوی څخه.

اوموضوع دعلم اصول الحديث دحديث متونه اودحديث سندونه دي.

دريم بيان په غرض اوپه غايه کښي دعلم حديث دئ.

پوسه چي غرض وهغه ته ويل کيږي چي دهغه دتحصيل په وجه ته يوفعل اوکار وکړي اوغايه وهغه ته ويله کيږي چي ستاپرکا ربانديې مرتبه سي دمثال په ډول ته وبازارته ددي دپاره ولاړ سي چي يوشي رانيسي نودغه تګ چي تاوبازارته ددغه شي درانيولودپاره وکړنووتاته ذوالغرض اوستا ودغه تګ ته ذوالغاية ويل کيږي ،اورانيول ددغه شي چي وتاته منسوب کړي نوغرض ورته ويل کيږي ،اوچي ستاودغه کارته يې منسوب کړي نو غاية ورته ويله کيږي.

دعلم حديث غرض اوغاية فَوزاوبري دئ په سعادت ددارينو.

کرماني ج۱ ص۱۲.

اوځنوعلماؤفرمايلي ي چي غاية اوغرض دعلم حديث مشابهت پيداکيدل دي دنبي عليه السلام له اصحابو سره ،ځکه چي اصحابوبه درسول عليه السلام حديثونه اوريدل اوپيادول بي اونوروته بي رسول نويوڅوک چي په علم حديث مشغول وي نوهغه هم په دغوصفتوسره موصوف ګرځي.

نورمقدماتي بيانونه به په(۳)دريمه برخه کښي درته راسي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخارى شريف اودشرحي فضل الباري لړى (۳) برخه

بسمه تعالي.

محترمو كتونكو په دي برخه كښي دمقدماتي بيانوله جملي څخه په باره كښي داقسامو اودانواعو دكتابو داحاديثوبيان درته كوم.

پوسه چي داحاديثوعلماؤ داحاديثو كتابونه وډيرواقساموته تقسيم كړيدي چي تفصيل يې په لاندي ډول دئ.

اول قسم جوامع دي.

جوامع جمع دجامع دئ اوجوامع د حديثو وهغو كتابوته ويل كيږي چي په دوی كښي داتو ۸ مضامينو حديثونه راوړل سويوي چي هغه اته ۸ مضمونونه په دغه شعر كښي ذكر سويدي.

سير،اداب ،تفسير ، عقائد ___________ فتن،احكام ، اشراط ،ومناقب.

له سير څخه مراد دجهاد اودغزاګانو حديثونه دي ، له اداب څخه مراد هغه حديثونه دي چي ترمعاشرتي امورو پوري تعلق لري ، له تفسير څخه مراد هغه حديثونه دي چي دقران كريم ترتفسير پوري تعلق لري ، اوله عقائدڅخه مرادهغه حديثونه دي چي ترايماني امورو پوري متعلق وي، اوله فتن څخه مرادهغه حديثونه دي چي په هغوی كښي داسلام پيغبر وخپل امت ته له راتلونكو حوادثو اوفتنوڅخه پيشګويې كړيوي ،اوله احكام څخه مرادهغه حديثونه دي چي په هغوی كښي دفقهي حكمونه بيان سويوي ، اوله اشراط څخه مراد هغه حديثونه دي چي په دوی كښي دقيامت دورځي دعلامو ذكرراغلئ وي ، اوله مناقب څخه مراد هغه حديثونه دي چي منقبتونه اوفضيلتونه دصحابه ؤ پكښي بيان شويوي، پردي خبره باندي اتفاق دئ چي بخاري شريف،او ترمذي شريف دجوامعوكتابو له جملي څخه دي ،البته د مسلم شريف په باره كښي دځنوعلماؤ قول دادئ چي دجوامع له جملي څخه نه دئ ځكه دتفسير په ارتباط چي كوم حديثونه په مسلم شريف كښي راغلي دي نو هغه ډير كم دي ،خو صحيح قول دادئ چي مسلم شريف هم له جوامع څخه دئ ،ځكه كه څه هم هغه حديثونه چي امام مسلم په كتاب التفسير كښي راوړيدي كم دي مګر كه دتفسير په اړه وهغوټولورواياتو ته وكتل سي كوم چي په مسلم كښي په مختلفو ځايو كښي ذكرسويدي نوبيا دتفسيررواياتونه دمسلم شريف هم وكافي مقدارته رسيږي.

دوهم قسم دكتابو داحاديثو سنن دي.

سنن وهغه كتابو ته داحاديثو ويل كيږي چي په دوی كښي احاديث دفقهي دبابوپه ترتيب ذكرسويوي لكه سنن ابي داود ، اوسنن نسائی ، او جامع ترمذي ، ترمذي شريف سره له دي چي دجوامع له جملي څخه دئ دسنن له اقسامو څخه هم دئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم قسم مسانید دي.

مسانددحدیثو وهغوکتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي حدیثونه دصحابه ؤ په ترتیب راوړل سویوي ، اوترتیب دصحابه ؤ ځنو علماؤ دحروف تهجي په اعتبار معتبر کړیوي ،دمثال په ډول دکوموصحابه ؤ په نومونو کښي چي اول حرف همزه راغلئ وي نودوی دهغوی روایتونه دمخه ذکرکړیوي اودکوموصحابه ؤپه نومونوکښي چي (ب)راغلي وي نو بیاپي دهغو روایتونه ذکرکړیوي ، وهکذا.

اوځنوعلماؤ بیا ترتیب ددوی ددرجواومرتبو اومقاماتو په اعتبار معتبر کړیدئ په دي ډول چي مثلاً اول پي دخلفاپي راشدینو روایتونه ذکرکړیوي بیا پي دعشره مبشره ؤروایتونه ذکرکړیوي ا و

بیاپي دهغو صحابه ؤ روایتونه ذکرکړیوي کوم چي دبدر وغزاته حاضر سویوه چي بدریین ورته ویل کیږي ، اودریم پي دهغو اصحابو روایتونه ذکرکړیوي چي په بیعت رضوان کښي پي شرکت کړیوو ،وهکذا.

اوځني علماوو بیا دصحابه ؤ ترتیب دقبیلو په اعتبار معتبرکړیوي په دي ډول چي اول پي دبني هاشم دقبیلي داصحابو روایتونه ذکرکړیوي اوبیا پي دهغي قبیلي داصحابو روایتونه ذکرکړیوي کومه چي دبني هاشم وقبیلي ته په قرابت کښي نږدي وي وهکذا.

په مساندوکښي ترټولو ډیرمشهورمسند، مسند دامام احمد بن حنبل رحمه الله تعالي دئ.

تنبیه : پوسه چي دمسند دلفظ اطلاق کله کله پرهغه کتاب باندي هم کیږي په کوم کښي چي مسند اومرفوع حدیثونه ذکرسویوي په همدي وجه وبخاري شریف ته المسند الصحیح للبخاري ، اووسنن دارومي ته مسنددارومي ویل کیږي.

څلورم معاجم دي.

حضرت شاه عبدالعزیز رحمه الله تعالي په عجالة نافعة کښي ذکرکړیدي چي دمحدثینو په اصطلاح کښ معاجم داحادیثو وهغوکتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي حدیثونه دمشائخو اوداستاذانو په ترتیب ذکرسویوي خو ځینو دغه ترتیب دتقدم في الوفات په اعتبارمعتبر کړیدي په دي ډول چي کوم استاذ پي دمخه وفات کړیوي نو دهغه حدیثونه پي دمخه ذکرکړیوي ،وهکذا،اوځنوبیا دمشائخو ترتیب دمشائخودعلم اوفضیلت په اعتبار اوځنوبیا دحروف تهجي په اعتبار معتبرکړیوي خو اخیري طریقه په عمومي ډول رائجه ده ، اوحضرت مولانا محمد زکریا صاحب بیا فرمایلي دي چي معجم وهغه کتاب ته ویل کیږي چي په ده کښي دحروف تهجي په ترتیب حدیثونه ذکرسویوي، بیاداپردري قسمه دي، اول قسم پي دادئ چي ترتیب دحروف تهجي ؤپي دصحابه کرامو له نومو څخه معتبرکړیوي ، دوهم قسم پي دادئ چي دشیوخو اواستاذانوله نومو څخه پي دحروف تهجي ترتیب رااخستئ وي ،اودریم قسم پي دادئ چي داحادیثو له حروفو څخه پي دحروف تهجي ؤترتیب اخذکړیوي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم قسم مستدرکات دي.

مستدرکات وهغو کتابوته دحدیثو ویل کیږي چي په هغوی کښي هغه حدیثونه راوړل سویوي

چي هغه دیوه بل مصنف کوم چي په حدیثو کښي یې کتاب جوړکړیوي پرشرط باندي برابر وي مګر هغه قصداً یا سهواً هغه حدیثونه په خپل کتاب کښي نه وي راوړي لکه مستدرک دحاکم علي الشیخین.

شپږم قسم مستخرجات دي.

مستخرج وهغه کتاب ته دحدیثو ویل کیږي چي دده مصنف دیوه سابق مصنف دکتاب حدیثونه اورروایتونه په خپل کتاب کښي په خپل سندسره راوړیوي نه دسابق مصنف په سند سره په دي ډول چي سابق مصنف دده په سند کښي نه وي راغلئ بلکي دده سند ده سابق مصنف له شیخ یا له شیخ الشیخ سره مثلاً ګډ سویوي.

اوم اجزاء دي.

اجزاوهغوکتابوته ویل کیږي چي په دوی کښي یا ده یوه سړي مرویات اوحدیثونه ذکر سویوي عام له دي څخه که دغه یوسړي له صحابه ؤ څخه وي یا ددغه مصنف له مشائخو څخه وي لکه جزدحدیث دابوبکر رضي الله تعالي عنه ،اویا په دوی کښي دیوي جزئی مسئلئ مربوط حدیثونه ذکرسویوي لکه جزء رفع ا لیدین.

اتم قسم اربعینات دي.

اربعینات وهغوکتابوته ویل کیږي چي صرف څلوینښت حدیثونه په دوی کښي راوړل سویوي .

:تنبیه : پوسه چي اربعینات کتابونه ځکه علماء کرامو تصنیف کړیدي چي داسلام پیغمبرصلي الله علیه وسلم فرمایلي دي.

(من حفظ علي امتي اربعین حدیثاً في امر دینها بعثه الله فقیهاً وکنت له یوم القیامة شافعا وشهیداً) رواه البیهقي في شعب الایمان ج۲ص۲۰۷ و۲۷۱

یعني هرچا که حفظ کړل پر امت ځما باندي څلوینښت حدیثونه په باره کښي دکار ددین دامت زما نودقیامت په ورځ به مبعوث کړي دي الله پاک په داسي حال کښي چي فقیه به وي، یعني په جمله کښي دفقهاؤ به وشمیرل سي اوسم به زه ده لره په ورځ کښي دقیامت شفاعت کونکي اوشاهد.

پوسه چي دغه حدیث که څه هم علماؤ ضعیف ګڼلي دئ خو حافظ جلال الدین سیوطي په جامع صغیر کښي دغه حدیث مبارک ذکر کړیدئ اودصحت علامه یې ورکړیده په دي سبب چي ددغه حدیث په ډیرو سندو سره روایت سویدئ نودسندودکثرت په اعتبار له ضعف څخه خارج سویدئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم قسم علل دي .

علل وهغه قسم ته دكتابو دحديثو ويل كيږي چي په دوی کښي دهر حديث ټول سندونه اواختلاف دراويانواوخفي علتونه ذكرسويوي.

لسم قسم اطراف دي .

اطراف وهغو كتابو ته دحديثو ويل كيږي چي په دوی کښي داحاديثو يوه يوه برخه ذكر سويوي او داپکښي ويل سوي وي چي دغه حديث مثلاً په فلان اوفلان كتاب کښي په فلان او فلان ځای کښي مذكوردئ.

يوولسم قسم ترغيب اوترهيب دئ.

اودوولسم قسم مسلسلات دي.

اوديارلسم قسم ثلاثيات دي.

اوځورلسم قسم كتب العقائد دي

اوپنځلسم كتب الاحكام دي.

اوشپاړسم قسم كتب التاريخ دي.

اواولسم قسم كتب الزهددي.

اواتلسم كتب الاداب دي..

نولسم كتب الفتن دي .

اوشلم قسم كتب المناقب دي.

يويشتم قسم كتب مشيخه دي.

دويشتم قسم كتب الافراد والغرائب دي.

محترممو مستفيدينو څلورمه اوپنځمه برخه لا په مقدماتي بيانو کښي ده له هغه څخه وروسته به انشاء الله دبخاري شريف دشرحي لړی پيل سي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخارى شريف او د شرح فضل الباري لړۍ (۴) برخه

بسمه تعالي.

محترمولوستونکو دگمراه ډلو له جملي څخه یوه ډله داسي ډله ده چي دمنکرين حديث په نامه سره يادېږي دغه ډله دنبي عليه السلام له احاديثوڅخه منکره ده ،او په احاديثوعمل کول جائزنه ګڼي البته دغه گمراه ډله بيا په خپل منځ کښي هم پرمختلفوډلوباندي تقسيم سويده ، دوی دخپل دغه فاسد مسلک دپاره له ځان سره خورا ډير باطل دليلونه لري چي مکمله توضيح به ددي په خپل مناسب ځای کښي انشاءالله درته راسي ،ددوی له ډيرومهمو دلائلو څخه يودليل دادئ چي دنبي عليه السلام داحاديثو تدوين دده مبارک له وفات څخه دوه سوه يادوه نيم سوه کاله وروسته سويدئ ،يعني هغه وخت چي دامام بخاري ، امام مسلم ، امام ابوداود ، امام نسائي ،اوامام ابن ماجه وغيرهم رحمهم الله تعالي زمانه راغله نوداحاديثوتدوين وسو ،نوپه دي سبب احاديث قابل دقبول نه دي، نوپه دي خاطر چي ددغوگمرهانو ددغي خبري کذب اوبطلان درته واضح سي نوځني نمونی دتدوين اودليکني درسول عليه السلام داحاديثوکومي چي داصحاب کرامو په زمانه کښي داصحاب کراموپه لاسوسره سويدي درته ذکرکوم خوله مخه تردي دوي مهمي خبري درته کوم.

اوله خبره دا ده چي داسلام د پيغمبر اودصحابه ؤ په زمانه کښي دنبي عليه السلام دحديثونودحفاظت اودخوندي کولو دپاره اصحابو دري لاري په کاراچولي وي ،اوله لارداوه چي دنبي عليه السلام احاديث بي په خپلوذهنواوپه زړو کښي په مضبوط ډول حفظ کول اوپيادول بي وعربوته په فطري ډول الله پاک ډيري طاقتوري اوبي مثاله دحفظ قوي ورکړيوي اوکله چي بيا دوی په اسلام مشرف سول نوپه دي باره کښي نورهم مضبوط وگرځيدل ،اودوهمه لار دتعامل لاروه ، يعني هرحديث چي به دوی له نبي عليه السلام څخه واوريدئ نو په حتمي ډول بې دهغه په مقتضي عمل کاوه ، اودريمه لار داوه چي ځينوددوی به دنبي عليه السلام دمبارکواحاديثو تحريراوليکنه هم کوله.

دوهمه خبره داده چي له نبي عليه السلام څخه داسي روايتونه اوحديثونه هم راغلي دي چي هغه پردي باندي دلالت کوي چي داسلام پيغمبر خپل اصحاب له تدوين اوله ليکني داحاديثوڅخه منعه کړيوه دمثال په ډول په مسلم شريف کښي له حضرت سعيد خدري رضي الله تعالي عنه څخه روايت دئ چي رسول الله صلي الله عليه وسلم فرمايلي دي .(لاتکتبوا عني ومن کتب عني غيرالقران فليمحه حدثوا عني ولاحرج ومن کذ ب علي متعمداً فليتبوء مقعده من النار)

يعني مه ليکئ تاسي له ماڅخه يعني حديثونه زما اوهرچا که ليکلي وي له ماڅخه غيرله قرانه ،يعني نور شيان نومحوه اوخراب دي کړي ،او نقل دروايت اودحديث کوئ له ماڅخه اوپه دي کښي هيڅ حرج اوممانعت نسته اوهرچاکه وويل دروغ پرماباندي په داسي حال کښي چي تعمدکونکئ ،قصدکونکئ ؤ په دغه دروغ ويلو کښي نوودي نيسي ځای خپل له اورڅخه ددوږخ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنگه ددترمذي شريف په دوهم جلد (١٠٦)صفحه کښي له حضرت سعيدخدري رضي الله تعالي څخه په دي مضمون روايت سويدئ چي ده ويلي دي چي ما له رسول عليه السلام څخه دحديثو دکتابت اجازت وغوښتئ نوده مبارک وماته اجازت رانکړ، دارنگه دمسند امام احمد په پنځم جلد (١٨٢) مخ کښي له حضرت زيدبن ثابت څخه په هم دغه ډول روايت سوی دی، خو له دي سره سره داحاديثوپه معتبروکتابوکښي داسي حديثونه هم موجوددي چي داسلام پيغمبرداحاديثو دکتابت اجازه واصحابو ته کړيده بلکي پدي باندي هم دلالت کوي چي ده مبارک به واصحابوته داحاديثو پرليکنه باتدي باعثتوب ورکاوه نوعلماء کرامو اومحديثينو فرمايلي دي چي احاديث دمنع دکتابت محمول دي پرابتداء داسلام باندي اومنسوخ سويدي په هغو حديثوسره چي داحاديثو دکتابت پراجازه باندي دلالت کوي مکمل تفصيل به ددي هم په خپل ځای کښي درته راسي دلته دغه قدرکفايت کوي.

درخانه اگرکس است ـــــ يک حرف بس است

اوس وهغوليکنوته ځيرسئ کومي چي نبي عليه السلام يا صحابه ؤ دنبي عليه السلام داحاديثو کړيدي .

درسول عليه السلام اودصحابه کرامو په زمانه کښي تر (١١٠) هجر ي سني پوري داحاديثومبارکه ؤد تدوين اود کتابت بيان.

١) (کتاب صدقه .

عبدالله بن عمر رضي الله عنهما فرمايې چي رسول الله صلي الله عليه وسلم دخپل

ژوندپه اخري ورځوکښي وخپلوحاکمانوته دليږلو دپاره کتاب الصدقه تيار کړئ وو چي په هغه کښي دحيواناتودزکات مسئلي وي .(ترمذي)

٢) (صحيفه عمروبن حزم

رسول الله صلي الله عليه وسلم ديمن وگورنرياوالي عمروبن حزم رضي الله تعالي عنه ته يوه صحيفه ليږلي وه چي په هغه کښي دقران کريم دتلاوت ، لمونځ ، زکات ، طلاق دغلام ازادولو، قصاص ،ديت فرائض (د ميراث مسئلي) سنن اودکبيره گناهونو تفصيل ليکل سوئ وو.

احمد ،ابوداود ،نسائي دارقطني ،دارمي ،حاکم ،

٣) (صحيفه علي رضي الله تعالي عنه.

رسول الله صلي الله عليه وسلم وعلي رضي الله عنه ته يوه ليکلي سوي صحيفه ورکړي وه چي دهغي صحيفي په باره کښي به علي رضي الله تعالي عنه فرمايل چي،،قسم په الله دئ زماسره دويلوليکلو بل کتاب نسته ماسوي دالله پاک

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب ځخه اوددي صحيفي ځخه، داماته رسول الله صلي الله عليه وسلم راکړيوه په دي کښي دزکوة مسئلي ذکرسويدي.

احمد (

)۴ (صحيفه وائل بن حجر رضي الله تعالي عنه.

وائل بن حجررضي الله تعالي عنه چي کله خپل وطن حضر موت ته تلئ ، نو نبي کريم صلي الله عليه وسلم دهغه لپاره دلمانځه ، زکات ، روژې، نکاح ،سود ، شراب وغيره په مسئلوباندي مشتمله صحيفه تياره کړه اوهغه ته يې ورکړه.

)طبراني(

)۵ (صحيفه سعدبن عباده .

سعدبن عباده په خپله له رسول الله صلي عليه وسلم ځخه حديثونه اوريدلي وو، اوداصحيفه يې تياره کړي وه

)٦ (صحيفه سمرة بن جندب .

سمرة بن جندب رضی الله تعالي عنه داصحيفه درسول الله صلي الله عليه وسلم په ژوند کښي تياره کړيوه اوبياد هغه دزوی سلمان رضي الله تعالي عنه په حصه کښي راغله (حفاظت حديث)

)٧ (صحيفه انس بن مالک .

درسول الله صلي الله عليه وسلم خاص خادم انس رضي الله تعالي عنه په خپله حديثونه اوريدلي ؤ ، بيا يې ليکلي ؤ اورسول الله صلي الله عليه وسلم ته يې اورولي ؤ اورسول الله صلي الله عليه وسلم دهغه تصديق کړئ ؤ.

)حاکم(

)٨ (صحيفه عبدالله بن عباس رضي الله تعالي عنهما.

دعبد الله بن عباس رضي الله تعالي عنهما سره دحديثوځو کتابونه ؤ ،کله چي عبدالله رضي الله تعالي عنه وفات سو نو دهغه سره داوښ ديوه بوج برابرکتابونه ؤ.

)ابن سعد (

)٩ (صحيفه جابربن عبدالله . رضي الله تعالي عنهما

دجابر بن عبدالله رضي الله عنهما ترتيب کړه شوي صحيفه دحج داحکامو پراحاديثو باندي مشتمله ده.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰) صحیفه صادقه .

له عبدالله ابن عمرو بن العاص رضي الله عنهما سره دحدیثو ډیره لویه ذخیره وه چي ده به دهغي ذخیري په باره کښي فرمایل چي ،صادقه هغه کتاب دئ چي ما بې له کومي واسطي له رسو ل الله صلي الله علیه وسلم څخه اوریدلئ دي اوبیا مي لیکلئ دئ.

۱۱) صحیفه عمربن خطاب رضي الله تعالي عنهما .

په دغه صحیفه کښي دصدقي اودزکوة حکمونه لیکل سوي وو،امام مالک رحمه الله تعالي فرمایلي دي چي مادعمررضي الله عنه داکتاب په خپله لوستئ دئ.

موطا امام مالک.

۱۲) صحیفه عثمان رضي الله تعالي عنه .

په دغه صحیفه کښي دزکوة ټول حکمونه درج سوي وو

بخاري.

۱۳) صحیفه عبدالله ابن مسعودرضي الله تعالي عنهما.

دعبدالله ابن مسعود زوی عبدالرحمن رحمه الله تعالي به په قسم سره ویل چي داصحیفه زما پلار په خپل لاس لیکلي ده.

ائینه پرویزیت .

۱۴) مسندابي هریره.

ددغه مسند نسخي داصحابو په وخت کښي لیکلي شویدي چي یونسخه يې داميرالمؤمنین عمر بن عبدالعزیز له پلارسره هم موجوده وه.

محترمولوستونکو په پنځمه برخه کښي به دامام بخاري اودده دکتاب حالات انشاء الله تعالي درته بیان سي، اوپه شپږمه برخه کښي به انشاءالله دبخاري شریف په شرحه شروع کوو

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخاري او د شرح فضل الباري لړۍ (۵) برخه

بسمه تعالي

محترمو لوستونکو دهغي وعدي مطابق چي په څلورمه برخه کښي مي درسره کړي وه په دي برخه کښي دامام بخاري رحمه الله تعالي اودده دکتاب صحيح البخاري دحالاتو بيان درته کوم خو له مخه ترشروع په دغه بيان کښي يو مهم مطلب درته ذکركوم.

هغه مطلب دادئ چي شيخ مولانامحمد زکريا ذکرکړيدي چي داحاديثوكتابونه پرپنځه قسمه مرتبوباندي ويشل سويدي ، اول قسم هغه کتابونه چي ددوی احاديث موږ په پټو سترګو منو اوصحيح يې بولواوكه څوک دهمدغوکتابو په يوه حديث کښي کوم تردد اوشک ښکاره کړي نوموړ له ده څخه ددليل مطالبه کوو ،دغه کتابونه عبارت دي له دغو کتابو څخه ، صحيح بخاري ، صحيح مسلم ، موطا امام مالک ،صحيح ابن حبان ،مسند ابوعوانه مستدرک حاکم ،وغيره.

البته دمستدرک د حاکم په باره کښي دااعتراض کيږي چي حافظ ذهبي دمستدرک پرډېرورواياتو باندي تنقيد کړئ دئ ،خوددغه اعتراض جواب دادئ چي مستدرک چي په دغه اعلي طبقه کښي داخل دئ نودا دخول يې دهغواحاديثو په اعتبار دئ کوم چي پرهغوی باندي ذهبي سکوت کړئ دئ ،اودهغو احاديثو په اعتبار کوم چي ذهبي په هغوی باندي تنقيد کړيدئ په دريمه طبقه کښي داخل دئ کومه چي وروسته به راسي ،ځکه چي حاکم په مستدرک کښي له صحيحواحاديثو سره سره پرځني ضعيفو احاديثو باندي هم دصحت حکم کړئ دئ.

اودوهم قسم هغه کتابونه دي چي ددوی داحاديثو په باره کښي موږ دانه سو ويلای چي داصحيح حديثونه دي البته داويلای سو چي دا احديثونه داحتجاج اوداستدلال قابل دي ځکه داحتجاج اوداستلال دپاره داضروري نه ده چي حديث به صحيح وي بلکي حسن حديث هم ددي صلاحيت لري چي دليل په ونيول سي ،دغه قسم کتابونه دادي:

ابوداودشريف ، نسائی شريف ترمذي شريف طحاوي شريف ،اومسنداحمد بن حنبل ،وغيره.

دريم قسم هغه کتابونه دي چي دهغوی داحاديثو په باب موږ دصحت يا دتغليط حکم علي الاطلاق نه کوو بلکي پکښي ګورو او په پلټنه سره يې داخبره معلومه ؤ چي فلان حديث يې په کومه درجه کښي دئ اوفلان يې په کومه درجه کښي دئ ،دغه کتابونه لکه مصنف دعبدالرزاق مصنف دابن ابي شيبه اوابن ماجه وغيره.

اوڅلورم قسم هغه کتابونه دي چي دهغوی داحاديثو په باب موږ په پټوسترګو داحکم کولای سو چي دغه حديثونه ټول ضعيف دي او صرف دوعظ کتا بونه دي ،لکه مسند فردوس دديلمي اولکه نوادرالاصول دحکيم ترمذي اولکه هغه حديثونه چي په اکثرو کتابو کښي دتفسيرراوړل سويدي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپنځم قسم هغه حديثونه دي چي موضوعي حديثونه يې راجمع کړيدي ددي دپاره چي مسلمانان ورڅخه خبرسي لکه اللالي المصنوعة في الاحاديث الموضوعة اولکه موضوعات کبري دملاعلي قاري رحمه الله تعالي ، خوزما په فکردلته يوشپږم قسم هم سته چي هغه هغه کتابونه دي چي په دوی کښي ځني هغه حديثونه چي نورو علماؤ موضوعي ګڼړلي وي په قوي دلائلوسره له موضوعيت څخه ايستلي سوي وي لکه التعقبات علي الموضوعات دامام سيوطي صاحب.

ترجمه اواوحوال دامام بخاري.

پوسه چي دامام بخاري دنسب شجره په دي ډول علماؤذکرکړي ده.

محمدبن اسماعيل بن ابراهيم بن مغيره بن بَرْدِزْ بن بَذذ به الجعفي البخاري دده مبارک پلاراسماعيل دالله جل جلاله له صالحو بندګانو څخه ؤاوله محدثينو علماؤڅخه شميرلئ سوئ دئ اوابن حبان په کتاب الثقات کښي دده ذکرکړئ دئ اوده له حماد بن زيد اوله امام مالک څخه داحاديثو روايت کړئ دئ له ده څخه بيادعراق علماؤ دحديثو روايت کړيدئ اوله عبدالله ابن مبارک سره يې په مکه مکرمه کښي مصافحه کړيده اوعبدالله ابن مبارک زموږ دامام اعظم ابوحنيفه رحمه الله تعالي له شاګردانو څخه ؤ

حافظ ذهبي فرمايلي دي چي د بخاري پلار له تقوي داروعلماؤڅخه ؤ

پوسه چي دده مبارک دپلار پرتقوي باندي يولوی دليل داؤ چي دوفات په وخت کښي يې ډيرمال پريښودئ ،اوداېي وويل چي زما په دغه ټول مال کښي يوه روپي هم حرامه يا شبه ناکه نسته

اوداسماعيل نيکه مغيره په اصل کښي اتش پرست ؤبيا دبخارَي دحاکم يمان بن اخنس جعفي پرلاس باندي په اسلام سره مشرف سو اويمان دنسب په اعتبار عرب ؤ اوپه عربو کښي دجعفي قبيلي ؤ ،او جعفي بن سعدالعشيره دمذحج دقبيلي يوښاخ ؤ په همدغه سبب ومغيره ته اوامام بخاري ته جعفي ويل کيږي.

ولادت اووفات دامام بخاري.

پوسه چي په راجح قول دده مبارک ولادت په (۱۳)دشوال په سنه (۱۹۴) هجري کښي دجمعي له لمانځه څخه وروسته پيداسوئ دئ اووفات دده مبارک دهفتي په شپه کومه چي دعيدالفطرشپه وه په سنه (۲۵٦)هجري کښی سوئ دئ ،اودکوچني ا خترپه ورځ دماشپين له لمانخه څخه وروسته په خرتنګ کښي کوم چي دسمرقندله مضافاتوڅخه دئ دفن کړ سو،

ټول عمردده مبارکدياړلس ورځي کم دوشپيته کاله ؤ ځني علماؤ دده مبارک دولادت اودفات اودعمرذکر دابجدپه حساب په دي ډول کړئ دئ.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

كان البخاري حافظاً ومحدثاً

جمع الصحيح مكمل التحرير

ميلاده صدق (۱۹۴)ومدة عمره

فيهاحميد(٦٢)وانقضي في نور)٢٥٦ (

امام بخاري رحمه الله تعالي لا بيخي وړوكي ؤ چي دده پلار له دنيا څخه انتقال وکړ،نوپه دي وجه دده دپالني اودتربيې ذمه واري دده د مباركي مور پر غاړه باندي سوه او دده په صغيرتوب کښي داواقعه هم ورپيښه سوه چي دسترگوديد اوبينايي يې ختمه سوه چي په دي وجه دده مورمباركه ډيره زهيره اوپريشانه سوه اودده دپاره يې په ډيرعجز اواحتياج سره دعاوکړه څرنگه چي دده مور هم ډيره عابده اونيک عمله ښځه وه نوالله پاک ددي دعاقبوله کړه په دي ډول چي د دي له دعاڅخه وروسته دي يوخوب وليدئ په خوب کښي له حضرت ابراهيم عليه السلام سره مخامخ سوه ،حضرت ابراهيم عليه السلام پردي باندي دازيري وکړچي ستادعا الله پاک قبوله کړه اوستا ددعا په برکت يې ستادزوی‌سترگي بينا کړي نوکله چي دا له خوب څخه رابيداره سوه دخپل ځوی‌محمد بن اسماعيل بخاري سترگي يې جوړي .اوروغي وي.

دامام بخاري تصنيفونه .

پوسه چي دامام بخاري رحمه الله تعالي مشهورتصنيفونه په دي ډول دي.

)۱ (قضايا الصحابة والتابعين.

)۲ (التاريخ الكبير .(۳) الادب المفرد(۴) جزءالقراءة خلف الامام .(٦) تاريخ الاوسط .(۸) تاريخ صغير.(۹) خلق افعال العباد.(۱۰) كتاب الضعفاء.(۱۱) برالوالدين(۱۲) جامع كبير .(۱۳) مسندكبير.(۱۴) تفسيركبير.(۱۵) كتاب الاشربة (۱٦) كتاب الهبة (۱۷) اسامي الصحابة (۱۸) كتاب الوحدان (۱۹) كتاب المبسوط (۲۰) كتاب العلل (۲۱)كتاب الكُني (۲۲)كتاب الفوائد .

بخاري شريف.

پوسه چي دامام بخاري رحمه الله تعالي دتصنيفوله جملي څخه دغه مقدس كتاب ترټولو مشهور مقبول اودعظمت والا كتاب دئ چي اصح الكتب بعدكتاب الله وصف اونعت يې گڼلئ دئ ددغه مبارک كتاب مفصل نوم دامام نووي په قول دادئ. الجامع المسند الصحيح من امور رسول الله صلي الله عليه وسلم وسننه وايامه .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اودابن حجردوينا مطابق .الجامع الصحيح المسند من حديث رسول الله صلي الله عليه وسلم وسننه واايامه.

جامع په دي سبب ورته ويل کيږي چي په ده کښي امورثمانيه ټول موجود دي کوم چي مخکي ذکرسول ، اومسند په دي اعتبار ورته ويل کيږي چي امام بخاري په دغه کتاب کښي داسناد له متصل والي سره مرفوع حديثونه ذکرکړيدي ،اوکوم اثاروغيره چي په دغه کتاب کښي ذکرسويدي نوهغه په ضمني اوپه تبعيي توګه دي اوصحيح په دي وجه ودغه کتاب ته ويل کيږي چي امام بخاري حمه الله تعالي په دغه کتاب کښي داحاديثودصحت التزام کړئ دئ.

اومختصرپه دي اعتبار ورته ويل کيږي چي ټول صحيح حديثونه په دغه مبارک کتاب کښي امام بخاري نه دي راوړي امام په خپله فرمايلي دي ،چي مانه دي داخل کړي په دغه کتاب کښي مګرصحيح حديثونه اوځني صحيح حديثونه مي په دغه کتاب کښي نه دي راوړي ددي دپاره چي کتاب درازنسي.

له امورو

او له لفظ دحديث څخه مراداقوال درسول عليه السلام دي اوله سنن څخه مراد اقوال اوتقريرات دده مبارک دي .

اوله ايام څخه مرادغزاګاني دده مبارک اودارنګه هغه ټول واقعات مراد دي چي دنبي عليه السلام په زمانه کښی پيښ سويدي.

سبب دتأليف دصحيح بخاري.

پوسه چي علماء کرامو دصحيح بخاري دتأليف دوه سببونه بيان کړيدي.

)١ (سبب يي دادئ چي ابراهيم بن معقل نسفي فرمايلي دي چي امام بخاري رحمة الله تعالي په خپله ويلي دي چي زه دخپل استاذ اسحاق بن راهويه په مجلس کښي ناست وم چي زموږ په ملګرو کښي يوه نفروويل چي کاشکي تاسي درسول عليه السلام په صحيح سنت يعني احاديثوکښي يومختصر کتاب جمعه کړيوای دهمدغه ملګري له دغي خبري څخه زما په زړه کښي انديښنه اوداعيه دبخاري دکتاب دجوړولو پيداسوه . انظرتاريخ بغداد ج٢ ص٨ ،اوتهذيب الکمل ج٢٤ص٤٤٢ ،او سيراعلام النبلاء جلد١٢ص٤٠١ ،اوطبقات السبکي ج٢ص٧ ،او هدي الساري ص٧ وتهذيب الاسماء والغات ج١ ص٧٤ .

)٢ (سبب يي دا ووچي محمد بن سليمان بن فارس رحمه الله تعالي فرمايلي دي چي ماله امام بخاري څخه اوريدلي دي چي ده به فرمايل چي مارسول عليه السلام په خوب وليدئ چي زه دده مبارک په مخ کي ولاړوم زما په لاس کښي يولاسي پيک ياپنکه وه له ده مبارک څخه مي مچان شړل ځنومعبرينودخوب تعبير په دي ډول راکئ چي ته

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

به دروغ له رسول عليه السلام څخه دفع كوي ،يعني په دروغوچي كوم حديثونه ودته منسوب سويدي ،نوته به دهغوی دفع وكړي نوپه دي وجه زما په زړه كښي دنبي عليه السلام دصحيح احاديثودجمعه كولوشوق پيداسو.

د بخاري شريف ابتداء اوانتهاء.

پوسه چي ټول كتاب امام بخاري رحمه الله تعالي په شپاړس كاله كښي تكميل كړيدئ ،اودبعضي مشائخو په قول ابتداء دتصنيف يې په (۲۱۷) هـــ كښي كړيده اواختتام يې په (۲۳۲) هـــ كښي كړئ دئ ،اوتراجم دصحيح بخاري په رياض الجنةكښي چي داسلام دپيغمبر دمبارک ممبر اودمطهري روضي مابين دئ په دي ډول امام بخاري ليكلي دي چي دهرترجمة الباب دپاره يې دوه ركعته نفل وكړل .مقدمة اللامع الدراري ص) ۱۲۴(

عمر بن محمد بن بجير البجيري ويلي ډي چي امام بخاري فرمايلي دي چي دغه كتاب ما په مسجدحرام كښي ليكلئ دئ اودهر حديث ترليكني دمخه به مي استخاره كوله اودوه ركعته لمونځ به مي كاوه اوچي پركوم حديث باندي به مي دصحت يقين رانغلئ نوهغه به مي په بخاري كښي نه ليكئ .هدي الساري ص (۴۸۹) يعني ابتداءدتصنيف يې په مسجدحرام كښي كړيده ،اوځني علما ؤ لكه فربري فرمايلي دي چي امام بخاري فرمايلي ددي چي دهرحديث دپاره چي مابه په بخاري كښي ليكئ نومابه غسل كاوه اودوه ركعته لمونځ به مي كاوه.

مقام اومرتبه دصحيح بخاري.

پوسه چي علماؤپردي خبره باندي اتفاق كړئ دئ چي ترټولو كتابو دحديثو اصح كتابونه بخاري اومسلم دي اوبياجمهور دعلماؤ پردي خبره باندي متفق دي چي په دوي دووكښي بيا اصح كتاب بخاري دئ.

د بخاري د احاديثو شمير.

دبخاري د احديثو شمير په دي ډول دئ:

روايات مرفوعة موصولة مع مكررات ۷۳۹۷

روايات معلقة مخرجة المتون في الصحيح ۱۳۴۱

متابعات) ۲۳(

ميزان ۹۰۸۲

روايات مرفوعة موصولة بدون تكرار ۲٦۰۲

روايات معلقة غيرمخرجة المتون في الصحيح ۱۵۹

ميزان كل احاديث بدون تكرار ۲۷٦۱

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو مطالعه کونکو مقدماتي بيانونه خو بيخي ډير دي خاص بيا دامام بخاری اودده دکتاب په اړه چي په جريان کښي دسلسلې دشرحي دبخاري شريف به بيل بيل ځايونه درته راسي خودلته مقدماتي بيانوته په همدغه ځای خاتمه ورکوم او رارواني برخي به دبخاري شريف دکتاب په شرحه کښي وي

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بخاري شریف او د شرح فضل الباري لړۍ(٦) برخه اول باب(باب الوحي)

محترمووروڼو په دي برخه کښي دبسم الله شریف اودبخاري دکتاب داول باب دترجمة الباب دالفاظوتفسیراوعلمي تحقیق درته کوم ،دلفظي ترجمې ترپیل دمخه داخبردرته کوم چي امام بخاري دخپل کتاب ابتداء دوحي په باب سره څکه کړیده چي وحي مبدء اوسرچینه دټول شریعت اودقران کریم او د نبوي احادیثو ده

بسم الله الرحمن الرحیم ، باب کیف کان بدء الوحي .الخ ـــ

لفظي ترجمه:

(بِسْمِ) خاص په نامه ، یا خاص په نامه سره (اَللهِ) دخداي پاک (الرَحْمَنِ) ډیرمهربانه په دنیاکښي پرهرچاباندي، که کافروي که مسلمان وي

(الرَّحِیْمِ) ډیرمهربانه په اخرت کښي خاص پرمومنانو، شروع کوم یاتصنیف کوم � یعني زه چي په دغه تصنیف کښي شروع کوم اویاداتصنیف چي زه کوم نوداپه داسي حال کښی کوم چي خاص په برکت د نامه سره دهغه الله چي رحمن اورحیم دئ مستعین اوکومک غوښتونکئ یم.

تنبیه : پوسه چي په عامو کتابوکښي کوم چي په پښتوسره ترجمه سویدي دبسم الله ترجمه په دي ډول سوېې ده ، شروع کوم په نامه دالله پاک چي رحمن اورحیم دئ.

مګردغه ترجمه مناسبه نه ده اصلي ترجمه هغه ده کومه چي مادرته وکړه ، ددي یوعلت دادئ چي دشروع کوم لفظ دبسم الله دمتعلق معني ده اومتعلق دبسم الله په اتفاق سره لپاره دافادي داختصاص لکه چي تفصیل بي وروسته راسي له بسم الله څخه وروسته مقدرکړکیږي.

علمي تحقیقات اومباحث:

پوسه چي دبسم الله په ارتباط په ډیرو کتابو کښي بیان سویدئ اوموږهم په تفسیرفضل الرحیم کښي دبسم الله ډیرمفصل بیان کړیدئ خودتیمن اودتبرک په خاطریوڅو مهمي خبري دلته ذکر کوم کومي چي په مذکور تفسیرکښي هم مانه دي بیان کړي.

اوله خبره داده چي متعلق دبسم الله الرحمن الرحیم په اتفاق دعلماوومقدراومؤخردئ اوداپه سبب ددووشیانو.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول شي دادئ چي دجاهلیت په زمانه کښي اودارنگه داسلام په ابتدائي دورکښي ترهغه پوري چي دعربومشرکانووجودرلودئ چي به کله مشرکانوپه یو کارکښي شروع کوله نودبتانوپه نومو سره بي تبرک اوتیمن حاصلوئ اوداسي بي مثلاً ویل ،بسم اللات والعزي نشرع،

یعني خاص په نامه دلات اودعزي بت موږشروع کوو یعني په فلان کار کښي نودوی به دمذکوره جاراومجرور متعلق کوم چي نشرع دئ وروسته ذکرکاوه نوځرنگه چي بسم الله شریف ددوی ددغه ذکرسوي قول په مقابل کښي ده نو په دي وجه باید دبسم الله متعلق له بسم الله څخه وروسته وي.

دوهم شي دادئ چي په نحوه کښي داقانون دئ چي دهرشي چي حق تقدیم او دمخه کول وي اوته يې وروسته کړي اویاپي حق وروسته کول وي اوته يې له مخه کړي نودافایده کونکي دحصراواختصاص دئ نوځرنگه چي دلته حصراواختصاص مقصوددئ نو باید متعلق دبسم الله کوم چي دلته ابتدء یااصنف دئ چي په پښتو معني يې شروع کوم یا تصنیف کوم د ئ مؤخر او وروسته ورسره لحاظ کړسي ددي دپاره چي حصر اواختصاص فایده کړي په اسانه ډول بایدداسي درته ووایم چي که مثلاً دشروع کوم لفظ دبسم الله په سرکښي په ترجمه کښي دبسم الله وویل سي نومعني په دي ډول کیږي چي شروع کوم په نام دالله پاک اوداسي نه ویل کیږي چي خاص په نامه دالله پاک ، اوکه دشروع کوم لفظ دبسم الله دترجمي په اخیر کښي راوړل سي نومعني په دي ډول کیږي خاص په نامه دالله چي رحمن اورحیم دئ شروع کوم.

دوهمه خبرداده چي دغه حصراوخاصوالئ چي دبسم الله دمتعلق له وروسته کولو څخه پیداسویدئ په دري قسمه دئ:

اول حصرقلب.

دوهم حصرافراد.

دریم حصرتعیین .

تفصیل ددي خبري دادئ چي په نسبت ودهریه کافرانو ته کوم چي دالله جل جلاله له وجودڅخه منکر دي اودټولوحوادثودپیدایښت نسبت ودهرته کوي حصرقلب راځي

ځکه چي دوی تبرک اوتیمن ددهراودزماني په نامه کښي حصرکاوه اوپه بسم الله کښي ددغه حصرقلب اورا اړول سویدي چي حصردحاصلولو دبرکت دخداي جل جلاله په نامه کښي راغلئ دئ ، اوپه نسبت و مشرکانوته په بسم الله کښي حصرافرادراغلئ دئ ځکه چي مشرکانو دتبرک حاصلول هم په نومودبتانوسره کاوه اوهم په نامه دالله جل جلاله سره ، په بسم الله کښي دغه اشتراک رد کړسوي دئ اوتبرک حاصول دالله جل جلاله په مبارکو نومو پوري خاص کړسویدئ ، اودارنگه په بسم الله کښي حصرتعیین راغلئ دئ خوپه نسبت ولادریه کافرانوته کوم چي یوه

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کافره ډله وه اوپه تیروقرنوکښي یې وجوددرلودئ اواوس دغه ډله وجودنلري او مذهب اومسلک ددوی په هرشي کښي شک اوترددوو دمثال په ډول چي ورته وبه دي ویل چي دقیامت ورځ حقه ده اوکه څنګه نوبې درته وویل چي موږ نه یوخبر چي ایا دغه ورځ سته اوکه نسته ، دارنګه چي به تاورته وویل چي په یوکار کښي چي یوسړي شروع کوي نوده کارپه سر کښي به دبرکت حاصلولو دپاره دخداي نوم ذکر کوي اوکه دبت یاددهرنوم ؟ نودوی به درته وویل چي موږ نه یو خبر ، نوپه بسم الله کښي چي حصر دتبرک حاصلولو دالله پاک په نامه کښي ثابت سو نوپه دي وجه دمتبرک به تعیین وکړسو نو ځکه په بسم الله کښي حصرتعیین راغلئ دئ.

دریمه خبره داده چي دالله دلفظ معني خو دسهولت په وجه په عام ډول داسي کیږي چي ، اَلله ، یعني خداي پاک ، خواصلي علمي معني یې په دي ډول ده چي ، الله ،یعني هغه ذات چي په خارج کښي موجوددئ او واجب الوجوددئ ، یعني وجودیې ضروردئ اوپه هیڅ وخت کښي نیستي سوئ نه دئ اونه نیستي کیږي ،او موصوف دئ په ټولوکاملوصفتوسره اوپاک دئ له ټولو نقصاناتوڅخه.

اودرحمن اودرحیم په معني کښي مختلف قولونه راغلي دي خو مشهوره اوبهتره معني یې هغه ده کومه چي مادرته ذکرکړله.

څلورمه خبر داده چي دبسم الله الرحمن الرحیم په شان کښي داسي حدیث راغلئ دئ چي

)کل امر ذي بال لایبدء فیه بذکرالله ،وببسم الله الرحمن الرحیم فهواقطع.

رواه الحافظ عبدالقادر في اربعینه.

یعني هرکارچي خاونددشرف وي چي شروع ونه کړه سي په ده کښي په داسي حال کښي چي شروع کونکئ ددغه کار مستعین وي په ذکردالله پاک سره اوپه بسم الله الرحمن الرحیم سره نودغه کار ډیر مقطو ع الخیره اوډیرمقطوع البرکته دئ دارنګه دحمدویلوپه باره کښي دغه مبارک حدیث راغلئ دئ.

)کل کلام لایبدء فیه بحمدلله فهواجزم(

رواه ابوداودوالنسائي.

یعني هر کلام چي شروع ونه کړه سي په ده کښي په حمد دخداي سره نوهغه ډیر مقطوع البرکته یعني ډیر بې برکته دئ نو په مقتضی دحدیث دحمددلته یوسوا ل پیداکیږي په دي ډول چي امام بخاري په خپل کتاب کښی له بسم الله څخه وروسته حمد ندی راوړی اومخالفت دحدیث دحمدیې کړي دی ددې سوال دبخاری شارحینو خوراډیر جوابونه کړي دي چي ذکرکول یې ډیرفائده مندنه ښکاره کیږي خودهغوی له جملي څخه یومهم جواب درته ذکرکوم کوم چي شیخ انورپه فیض الباري کښي ذکرکړئ دئ هغه دادئ چي حدیث دحمداودبسم الله په حقیقت کښي یوحدیث دئ خوصرف په روایاتوکښي دالفاظوبدلون راغلئ دئ مقصودله دواړو حدیثوڅخه دامرذي

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بال په سرکښي دالله جل جلاله نوم ذکرکول اودالله جل جلاله دکاملوصفتو اظهارکول دي نودبسم الله په ويلو سره دغه مقصودحاصليږي اودحمدوويلوته په مستقل ډول سره ضرورت نه پاته کيږي

لفظي ترجمه :

باب) باب ددي ، يعني دغه باب په بيان کښي ددي دئ (کيف) چي څرنگه (کَان) وو (بدء) شروع کيدل ،اغازاوپيل کيدل (الوَحْي) دوحي(الي) و (رسول) رسول ته (الله) دخداي پاک (صلي) رحمت دي نازل کړي (الله) خداي پاک (عليه) پرده باندي (و) او (سلم)سالم دي لري خداي پاک ، يعني رسول مطلب داچي دين اوامت دده دي خداي پاک سالم لري اوياپي داسي معني وکړه چي سلامتيا دي نازله کړي الله پاک يعني پرده باندي مراداداچي پردين اوپرامت دده باندي دي خداي پاک سلامتيا نازله کړي.

توضيح.

په دغه مذکوره عبارت کښي امام بخاري رحمه الله داسي فرمايلي دي چي دا باب د دي دئ چي څرنگه وو، پرڅه کيفيت باندي ؤ شروع کيدل دوحي دالله جل جلاله له طرف څخه ورسول صلي الله عليه وسلم ته.

(وَ) او(قَوْلِ) ددي قول ، يعني اودارنگه داباب ددي قول (اللهِ) دالله دي (عزّ)چي غالب دئ دَيْ ، يعني الله پاک پرهرڅه باندي (و) او (جَل) چي لوی‌دئ دَيْ، يعني الله پاک

(اِنا)بيشکه موږ (اَوْحَيْ) وحي کړيده (نَا) موږ (اِلَيْ) و (کَ) تاته (کَ) په مثل (مَا) ددي (اَوْحَي)چي وحي کړيوه)(ْنَا) موږ (اِلَي) و (نُوْحٍ) نوح ته (وَ) او (النبِيينَ)وهغونبيانوته (مِنْ) چي له ،يعني چي وو له (بَعْدِ) وروسته څخه (هِ) دده، يعني دنوح . / النساء/١٦٢

توضيح:

يعني لکه څرنگه چي داباب دکيفيت دپيل کيدودوحي دئ ورسول عليه السلام ته دارنگه دغه باب دذکرکولو ددي قول دخداي پاک هم دئ چي دسورت النساء (١٦٢) مبارک ايت دئ ، پوسه چي مذکورايت دلته ټول مذکور ندئ دټول ايت ترجمه داده:

بيشکه موږ يعني اي رسوله ، وحي کړيده موږ وتاته لکه څرنگه چي وحي کړيوه موږ ونوح ،عليه السلام، ته اووهغوټولونبيانوته کوم چي له نوح څخه وروسته ؤ او لکه څرنگه چي وحي کړيوه موږ وابراهيم ته اوواسماعيل ته اوواسحق ته اوويعقوب ته اواولاد ديعقوب ته اووعيسي ته اووايوب ته اوويونس ته اووهارون ته اووسليمان ته (عليهم السلام)اولکه څرنگه چي ورکړيووموږوداؤد ته زبور.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمي بحث اوتفصيل:

پوسه چي د(باب) لفظ په اصل کښي (بَوَبٌ) وو په زوردباءاودواوسره بياواو په الف بدل سويدئ په وجه ددغه صرفي قانون چي هرواوچي حرکت لري اوماقبل دده مفتوح وي نوهغه واو به په الف بدليږي دغه لفظ غالباً دابواب په لفظ سره جمعه کيږي ،اوکله يې

جمع اَبْوِبَة هم راځي اوله دغي مادي څخه دبابة اودَبابَاتٌ لفظونه هم راغلي دي کوم چي ومخ اوومخانوته ويل کيږي اودبابة لفظ په معني دخصلت هم راغلئ دئ ، همدارنگه پوسه چي دلته دري لفظونه دي ، اول دباب لفظ ، دوهم دکتاب لفظ ، دريم دفصل لفظ، دباب لفظ په اصلي لغت کښي ودروازي ته ويل کيږي بيادغه لفظ کله کله دنوع په معني هم راځي اودمصنفينو په اصطلاح کښي دباب لفظ دهغومسئلونوم دئ کوم چي په نوع کښي سره گډي وي لکه مثلاً مسائلي داوداسه اودکتاب لفظ دهغوټولو مسئلو نوم دئ کوم چي په کتاب کښي له ابتداء څخه بياترپايه پور راغلي وي کومي چي په خپل منځ کښي په جنس کښي سره مختلفي دي ، اودفصل لفظ دهغومسئلونوم دئ چي په صنف کښي سره گډي وي لکه دمثال په ډول داوداسه په باب کښي دمسح مربوطي مسئلي ، دلته دباب لفظ په اصطلاحي معني سره مراددئ، همدارنگه پوسه چي دلته دباب په لفظ کښي دري احتمالونه دي اول داچي موقوف يعني په سکون سره ددوهمي باء وويل سي پردغه تقديرابتداء دکلام د(کيف) له لفظ څخه کيږي ، دوهم احتمال دادي چي دباب لفظ مرفوع وويل کږسي ، په دي کښي بيا دوه احتماله دي اول احتمال دادئ چي مرفوع سي سره له تنوينه دوهم احتمال دادئ چي مرفوع سي بي له تنوينه او مابعدجملي ته مضاف سي ، پراول احتمال باندي دباب لفظ مبدل منه ده او(کيف کان الي اخيره)ورڅخه بدل دئ او دغه مبدل منه سر ه له بدله خبردئ دمحذوفي مبتداء لپاره چي لفظ دهذا دئ او يا دبابٌ لفظ موصوف دئ اود(مضمونه) لفظ له باب څخه وروسته مقدر دئ اومبتداء دئ او(کيف کان ...الخ) يې خبردئ مبتداء سره له خبري صفت دئ دبابٌ مجموع بيا خبردئ دهذامقدر، اوپردوهم احتمال باندي دباب لفظ مضاف دئ او(کيف کان .. الخ) يې مضاف اليه دي اومضاف سره له مضاف اليه خبردهذامقدردئ.

)کيف(

پوسه چي لفظ دکيف داسي اسم دئ چي په اصل کښي متضمن دئ معني لره دهمزه داستفهام ځکه چي دکيف په لفظ سره سوال کيږي له حال څخه ديوشي اواستعمال يې په کلام دعربوکښي پردووطريقوباندي راغلئ دئ، اوله طريقه داده چي متضمن وي معني دشرط لره لکه په دي قول کښي، کيف تصنع اصنع ، يعني څرنگه چي ته کوي نوزه هم هغه ډول کوم ، اودوهمه طريقه داده چي متضمن سي معني لره دهمزه داستفهام پردغه تقديرباندي بيا دوه احتماله راځي ، اول احتمال دادئ چي دغه استفهامي معني په حقيقي ډول ورڅخه مراده وي لکه په دي قول

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښې چي ، کیف انت، یعني څنګه یې ته ، دوهم، احتمال دادئ چي مرادله دغه استفهام څخه انکار اوتعجب وي لکه په دي قول کښې ، کیف تکذب وانت عالم یعني څرنګه دروغ وایې ته حال دا چي ته عالِم هم یې.

(کان) پوسه چي دغه لفظ په دري ډوله مستعمل سویدئ اول فعل ناقص چي پردغه تقدیریې په پښتوکښې معني په ،ؤ، سره کیږي دوهم فعل تام په معني دوجداوثبت دریم فعل ناقص په معني دصارَ یعني ګرځیدلئ دئ، بناپراول استعمال چي هغه د کان دلفظ حقیقي استعمال دئ دغه لفظ دلالت کوي پرثبوت باندي دخبري خپلي واسم خپل ته په ماضي زمانه کښې بي له اشاري ودي ته چي دغه خبرپه حالي زمانه کښې هم ثبوت لري اوکه یې نلري دلته په همدغه حقیقي استعمال باندي بنادئ.

)بَدء (

پوسه چي په بخاري شریف کښې اختلاف دنسخو بیخي ډیرراځي چي لفظ دباب اولفظ دبدء یې اولني دوه مثالونه دي ځکه چي په ځینو نسخوکښې دبخاري شریف لفظ دباب نسته له بسم الله څخه وروسته اول لفظ دکیف کان راغلئ دئ ،اوپه اکثرونسخوکښې بیا لفظ دباب موجوددئ ، اودارنګه په ځینو نسخوکښې دبخاري شریف دبدء لفظ راغلئ دئ کوم چي په معني دشروع دئ لکه دلته اوپه ځینونسخو کښې دابتداء لفظ راغلئ دئ چي هغه هم په معني دشروع دئ اوپه ځینونسخوکښې دُبدوّ لفظ راغلئ دئ کوم چي په معني دظهوردئ یعني ښکاره کیدل.

)الوحي(

پوسه چي دوحي لفظ په اصل اوپه لغت کښې ډیري معني وي لري چي تفصیل یې په دي شرحه دئ.

١ ــ الاعلام في خفاء ،یعني پوه کول دیوچا په خفیه اوپه پټه کښې

٢ ــــ الاشارة السریعة ، یعني اشاره تیزه یعني ویوشي ته په تیزي اوپه سرعت سره اشاره کول.

٣ــــ کتابت، یعني لیکنه کول

۴ ــــ رسالت،یعني پیغام.۵ــ الهام . ٦ــ کلام خفي.

اوپه شریعت کښې علماوو دوحي شرعي معني په مختلفوتعبیروسره بیان کړیده. ١ــ الاعلام بالشرائع ،یعني پوه کول دالله جل جلاله نبي اورسول خپل لره په شرعي احکامو٢ــــ کلام الله المنزل علي نبي من انبیائه ، یعني وحي کلام د الله جل جلاله دئ چي نازل کړسوئ وي پریوه نبي باندي له انبیاووده . ٣ــــ اعلا م الله نبیامن انبیائه بشئ اما بکتاب اوبرسالة ملک اومنام اوالهام ، یعنی پوه کول دالله جل جلاله نبي خپله لره په یوشي یا په واسطه دکتا ب اویا په واسطه دورلیږلو دفرشتي اویا په واسطه دخوب اویاپه واسطه دالهام .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوحي تقسيم.

پوسه چي کومه وحي چي دالله جل جلاله له طرفه وي هغه پردوه قسمه ده اول قسم وحي دنبوت ده چي وحي شرعي هم ورته ويله کيږي ، دوهم قسم وحي دغيردنبوت دئ کوم چي وحي لغوي هم ورته ويله کيږي بيا دغه دوهم قسم پردري قسمه دئ، اول وحي فطري دئ دوهم وحي ايجادي دئ ،اودريم قسم وحي عرفاني دئ ، وحي فطري وحيوانانوته هم له الهي لوري څخه ثابته ده لکه الله جل جلاله چي فرمايلي دي (واوحينا الي النحل .. الاية) يعني اووحي کړيده موږ ومچمچيودعسلوته ، اووحي ايجادي بيا ترذوي العقولوپوري خاص ده عام له دي که مومنان وي اوکه کافران وي، وحي ايجادي ودي ته ويله کيږي چي يوڅوک مثلاً ديوشي په جوړولوکښي ياپه بل عبارت ديوکارپه کولو کښي فکراوسوچ ته دوام ورکړي چي دغه شي به په څه طريقه سره جوړکړم يا ودغه کارته به څنګه نقشه برابره کړم نو اخيرالله پاک دده په ذهن کښي دهغه شي دجوړولو يا دهغه کار دکولو نقشه ورواچوي

دمثال په ډول اول وار چي په دنياکښي دموټراوتياري اختراع اوايجاد کوم چا کړيدئ نوهغه ددغودووشيانو دايجادولو په باره کښي تدبر اوتأمل کاوه چي په نتيجه کښي ددي اخرالله جل جلاله دموټر اودتياري دجوړولو نقشه په ذهن کښي ورواچوله ددغه قسم وحي اثبات ځينوعلماووپه دي قول دخداي پاک سره کړيدئ (کلا نمدهؤلاء وهؤلاء من عطاء ربک وماکان عطاء ربک محظورا .،اووحي عرفاني وهغه الهام ته ويل کيږي کوم چي دالله جل جلاله ل طرفه واولياء کرامو ته کيږي دغه قسم وحي په امثالوسره ددغه قول دخداي پاک ثابته ده چي (واوحيناالي ام موسي ... الاية. (

دوحي شرعي قسمونه.

پوسه چي په بيان کښي داقسامو دوحي شرعي علماوو مختلف تعبيرونه کړيدي چي تفصيل يې په دي شرحه دئ.

امام حليمي ذکر کړيدي چي دشرعي وحي څلويښت قسمونه دي کوم چي څلويښتم قسم يې خوب ليدل دنبي دي دده ددغه قول مأخذ هغه مبارک حديث دئ چي امام بخاري يې له حضرت ابوهريره رضي الله تعالي عنه څخه دبخاري په کتاب التعبير کښي چي رسو ل الله صلي الله عليه وسلم (روياالمومن جز من ستة واربعين جزءًا من النبوة)

يعني خوب ليدل د مومن يو جزده له شپږڅلويښتواجزاوو څخه دنبوت.

دوهم : امام سهيلي په الروض الانف کښي ټول قسمونه دوحي اوه بللي دي او داداکثرو شارحينو نظردئ چي بيان ددغو اوو قسمويه دي ډول دئ ، اول خوب ليدل دنبي ، پردي مسئله باندي اتفاق د ئ چي خوب ليدل دنبي شرعي وحي ده حضرت ابراهيم عليه السلام دخوب دليدلو په وجه د خپل ځوي پر ذبحه کولوباندي اقدام وکړ همداسبب

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ چي علماوو فرمايلي دي چي دنبي په حيات کښي که نبي ويده وای نو داروانه ووچي يوڅوک دَي له خوب څخه راويښ کړي ځکه چي دده دخوب په وخت کښي ددي احتمال وو چي په خوب کښي به وده ته وحي کړه کيږي.

دوهم قسم وحي القاء في القلب ده يعني که به چيري دنبي پرزړه باندي کوم شي واردسو نوهغه به شرعي وحي وه اوکه چيري دنبي علي السلام دامتي پرزړه باندي کوم چي ولي وي

يوشي وارد سي نووهغه ته کشف ويل کيږي ددغه قسم وحي اودکشف فرق دادئ چي کشف دولئ پرزړه باند ي واردیږي اودصواب اودخطاء

ددواړو احتمال لري او وحي دنبي پرزړه باندي واردیږي اواحتمال دخطانلري.

دريم قسم وحي من وراءالحجاب ده لکه الله پاک چي له حضرت موسي عليه السلا م سره دطور په غره کښي من وراءالحجاب خبري وکړي ، اويا لکه چي دمعراج په شپه يې له رسول عليه السلام سره خبري وکړ ي اويالکه چي په خوب کښي الله پاک له نبي عليه االسلام سره خبري کړيدي لکه چي دترمذی شريف په يوه حديث کښي راغلي دي .

)اني قمتُ من الليل فتوضأت وصليتُ ماقُدرلي فنعسُت في صلاتي حتي استثقلتُ فأذاانا بربي تبارک وتعالي في احسن صورة فقال: يامحمد، قلتُ لبيک رب ، قال فيم يختصم الملأالأعلي؟..

څلوم قسم دوحي داده چي ملک اوفرشته په خپل اصلي شکل کښي ونبي ته راسي او الهي کلام ورته ووايي.

پنځم قسم دادئ چي ملک به دانسان په شکل کښي ونبي ته راغلئ اوالهي کلام بي ورته ووايه.

شپږم قسم هغه وحي وه چي دصلصلة الجرس په مثل به ونبي عليه السلام ته وسوه کومه چي تفصيل بي په وروسته کښي انشاءالله راسي.

اوم وحي په واسطه داسرافيل عليه السلام ده.

دريم قول دادئ چي وحي پرڅلورقسمه ده اول قسم وحي من وراء الحجاب ده.

اودوهم قسم وحي د تلقي بالقلب ده .دريم قسم وحي دخوب ده. څلورم قسم وحي په واسطه دفرشتي ده دهري فرشتي په واسطه چي وي اوعام له دي څخه که دغه فرشته په خپل اصلي شکل کښي ونبي ته راغلي وي اوکه دانسان په شکل کښي.

څلورم : علامه آلوسي فرمايلي دي چي وحي پردري قسمه ده ، اول قسم وحي داده چي الله پاک له نبي سره بي له کومي واسطي څخه خبري وکړي، اودوهم قسم يې دادئ چي الله پاک له نبي سره دملکي اودفرشتي په واسطه سره

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبري وکړي ، دريم قسم يې دادئ چي دتلقي بالقلب له لاري وحي ورته وکړه سي اوتلقي بالقلب عام دئ که په خوب کښي وي که په بيداري کښي.

پنځم دحنفي فقهي علماووفرمائلي دي چي وحي پردوه قسمه ده اول ظاهري اودوهم باطني ، باطني وحي ودي ته ويله کيږي چي نبي عليه السلام په يوحکم کښي مثلاً اجتهاد کړيوي بياداالله جل جلاله له طرفه وده ته پرهغه اجتهادباندي قرار ورکړسويوي ، اووحي ظاهري پردري قسمه ده ، اول قسم يې دادئ چي ونبي ته فرشتي بالمشافهه بيان کړيوي ، اودوهم قسم يې دادئ چي له شفاهي بيان ځخه پرته ديوقسم واضح اشاري له لاري ځخه يې و نبي ته خبره رسولي وي چي په ځيني احاديثو کښي له دي قسم ځخه په نفث في الروع تعبيرسويدئ ، دريم قسم وحی دالهام ده وحي دالهام ودي ته ويله کيږي چي دنبي په زړه کښي به دفرشتي له اشاري اوله شفاهي بيان ځخه پرته له الهي لوري ځخه کومه خبره ولويدله.

فايده:

پوسه چي الهام دنبي په اتفاق شرعي حجت دئ ليکن په الهام کښي دولي اختلاف دئ په دي ډول چي دبعضي صوفيه وو په نزد الهام دولي په شرعي احکامو کښي حجت گرځيدلای سي هم دصاحب دالهام په حق کښي اوهم دنورو په حق کښي ، اوامام رازي اوابن صباغ اوامام سهروردي فرمايلي دي چي الهام دولي دده دځپل ځان په باره کښي حجت دئ مگر دبل چا دپاره دده الهام دليل اوحجت نسي گرځيدلای البته تنها پرده باندي عمل کول په مقتضي دالهام ځپل واجب دئ ، صاحب دميزان دغه قول دجمهوروعلماوو قول بللئ دئ ، اوځنو علماوو فرمايلي دي چي الهام دولي نه دده دپاره حجت دئ اونه دبل چا دپاره ځکه چي له نبي ځخه پرته دبل چا په حق کښي داسی قطعي دليل نسته چي کوم شي چي دده په زړه کښي ولويږي نوداالله جل جلاله له طرف ځخه دئ اودنفس اودشيطان په هغه کښي کومه برخه نسته.

التقرير والتحبير شرح التحرير لابن الحاج الحلبي ج٣ ص٢٩٥ او٢٩٦ .

)الي رسول(

پوسه چي درسول لفظ دفعول وزن دئ کوم چي په معني دمفعول دئ په لغت کښي وليږل کړه سوي ته ويل کيږي يعني وهغه چاته ويل کيږي چي ديوچاله طرفه دقاصدپه توگه وليږل کړسي ، اوپه شريعت کښي وهغه نارينه انسان ته ويل کيږي چي داالله جل جلاله له طرفه وخلگوته لپاره درسولودشرعي احکامو مقررسويوي اونوي شريعت اونو ئ کتاب هم ورکړ سويوي ، اونبي په لغت کښي په ډيرومعنا وو راغلئ دئ.

اول طريق ، لار، دوهم مخبر، خبرورکونکئ ، دريم مرفوع ، لوړکړسوئ، ځلورم مرتفع، لوړ .

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوپه شريعت كښې نبي وهغه نارينه انسان ته ويل كيږي چې الله پاک لپاره دشرعي احكامووخلګوته مقرركړيوي عام له دي څخه چې صاحب دنوي شريعت اودنوي كتاب يې هم ګرځولئ وئ اوكه يې نه وي ګرځولي بلكي دمخكښې نبي دشريعت تبليغ كوي نظرودغه بيان ته دنبي اودرسول رسول خاص دئ اونبي ترعام دئ اودا مشهورقول هم دئ اوځني علماء دنبي اودرسول په منځ كښې تباين ثابته وي اوځني ددوی دواړو په منځ كښې دعموم اوخصوص من وجه نسبت ثابتوي اوځني رسول ترنبي عام بولي .

)صلي الله عليه وسلم(

پوسه چې د(صلي) اود(سلم) لفظونه دفعل ماضي معلوم صيغي دي دتفعيل له باب څخه دي چې اصلي معني د(صلي الله عليه) داده چې، رحمت كړيدئ الله پاک پرده باندي ،اودوسلم اصلي معني په دي ډول ده، اوسالم كړيدئ الله جل جلاله دي يعني نبي عليه السلام، اودلته ددواړو څخه ددعامعني مراد ده په دي ډول چې (صلي الله عليه)په معني ليصل الله عليه ،يعني رحمت دي وكړي الله پاک پرده باندي او(سَلم)په معني دليسلم ده يعني سالم دي وګرځوي الله پاک رسول عليه السلام مرادداده چې امت دده اودين دده دي الله پاک سالم كړي اوياپې داسي معناده چې سلامتيادي نازله كړي الله پاک پرده باندي يعني پردين اوامت دده باندي.

پوسه چې ځينوعلماوو (صلي الله) دامرحاضر په معني كړيدئ يعني اللهم صلي عليه ، اودارنګه يې وسلم دتفعيل دباب دامرحاضر په معني ګرځولئ دئ خوځما په فكر داخبره مناسبه نه ده ځكه چې دغه دواړه فعلونه دواحدمذكرغائب صيغي دي نوبايد په معني دامرغائب وګرځولي كړي سي نه دامرحاضر مخاطب..

پرنبي عليه السلام باندي دردوديلوشرعي حكم.

پوسه چې علامه كرخي رحمه الله تعالي فرمايلي دي چې په ټول عمر كښې يوځل درود ويل پرنبي عليه السلام باندي فرض دئ اووروسته بيامستحب دئ او علامه طحاوی فرمايلي دي چې هروخت چې دنبي عليه السلام مبارک نوم ذكركړسي نودرود ويل پرده مبارک باندي فرض دئ ، امام كرخي فرمايي چې په دغه مبارک ايت كښې چې، صلوا عليه وسلموا تسليما ، امر په درود ويلو سره راغلئ دئ او امرخو تقاضي دتكرار نكوي بلكي محتمل دتكراردئ اوامام طحاوي فرمايلي دي چې ددرود شريف دويلوحكم پريوه سبب باندي بنادئ چې هغه دنبي عليه السلام دنوم ذكر كيدل دي اودادعلم اصول قاعده ده چې دسبب په تكرار سره مسبب هم مكرر ګرځي

)وقول الله(

پوسه چې دقول لفظ مرفوع اومجرور دواړه ويل كيدلای سي دمرفوعوالي په صورت كښې به دقول لفظ مبتداء سي او مذكوره ايت د انا اوحينا بي خبر سي اويا به دمحذوف فعل فاعل سي اودعبارت تقدير به دي ډول سي ويدل عليه قول الله يعني اودلالت كوي پرثبوت دوحي باندي ورسول عليه السلام ته دغه قول دخداي پاک او يامبتداء

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

دئ خبرېي محذوفه ده اي وفيه قول الله، يعني اوثابت دئ په اثبات کښي دوحي ورسول عليه السلام ته داقول دخداي پاک، دغه ټول صورتونه پردي تقدير باندي دي چي دباب لفظ منوّن يا موقوف وويل کړسي اودمجرور والي په صورت کښي به دغه قول دباب دلفظ پرمضاف اليه جمله باندي معطوف سي اوتقديربه په دي ډول سي ،وباب ذکرقول الله عزوجل، يعني اودارنگه دغه باب دذکرکولوددي قول د خداي پاک دئ چي ،اناواوحينا الخ ، ځني علماء دذکردلفظ پرځاي دمعني دلفظ تقدير کوي خوزما په فکردغه تقدير مناسب نه دئ ځکه چي په دغه باب کښي دمذکوره ايت دمعني بيان نه دئ سوئ.

همدارنگه پوسه چي د، وقول الله ، لفظ دکيف ترلفظ هم نه سي لاندي کيدلای ځکه چي قول دالله جل جلاله کيفيت نلري ځکه چي کيفيت له اعراضوڅخه دئ او دالله جل جلاله ذات اوصفات محل داعراضو نه دي ځکه چي اعراض ټول حادث دي اوذات اوصفات د الله جل جلاله قديم دي.

دمذکوره ايت له راوړلوڅخه دامام بخاري مقصد.

پوسه چي په دغهباب کښي ددغه ايت له راوړلوڅخه دامام بخاري مقصدمتعددامورديِ،اول امر دادئ چي په قصد دتبرک يې راوړيدئ ،دوهم امردادئ چي په راوړلوسره ددغه ايت ددي خبري ښه وضاحت راسی چي ونبي عليه السلام ته وحي دنبوت اودرسالت وحي وه ، اودريم امردادئ چي امام بخاري رحمه الله تعالي په دغه ايت سره اثبات دوحي ورسول عليه السلام ته کړيدئ.

په ذکرسوي ايت کښي دحضرت نوح عليه السلام بالخصوص ذکر په څه وجه سويدئ اودادم عليه السلام ذکرېي سره له دي چي هغه ترټولو مقدم اواول نبي وونه دئ فرمايلئ ؟

ددغه سوال په مختلفوجوابوسره جواب سويدئ.

اول دا چي حضرت نوح عليه السلام اول دمرسلوانبياوودئ کوم چي اصحاب د جديدجديد شريعت وه ځکه حضرت ادم اوحضرت شيث اوحضرت ادريس علي نبينا وعليهم السلام که څه هم نبيان وه مگررسولان نه وو، خودغه جواب په دي وجه کمزورئ بلل سويدئ چي داخبره غيرمسلمه ده چي ادم عليه السلام صاحب دشريعت نه وو اودوهم جواب دذکر سوي سوال په دي وجه سويدئ چي حضرت نوح عايه السلام اول له هغونبيانو څخه دئ کوم چي قومونه يې دايمان د نه راوړلو په وجه دالله پاک په عذاب سره هلاک سويدي ، نوپه دي کښي درسول عليه السلام دوخت وکفاروته اشاره سويده چي که تاسي دحضرت محمدصلي الله عليه وسلم نبوت ونه منئ نوتاسي به هم دالله جل جلاله په عذاب سره هلاک سي او قابيل که څه هم دحضرت شيث عليه السلام په زمانه کښي شيث عليه السلام دادم عليه السلام دوصيت مطابق په قتل ورساوه خوهغه يوسړي وو اوسره له دي چي په اسماني عذاب سره هم نه دئ هلاک سوئ بلکي حضرت شيث عليه السلام دي قتل کړ،دارنگه نور جوابونه هم سته چي ذکرکول يې مفضي دتطويل گرځي.

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرح فضل الباری (۷) برخه، د بخاری شریف د اول حدیث لفظي ترجمه او د هغه په اړه مهم تحقیقات

محترمووروڼوپه دغه (۷) برخه کښي وتاسي ته دبخاري شریف داول حدیث کوم چي د(انماالاعمال بالنیات) حدیث دی معنی اولفظي ترجمه په داسي ډول درته کوم چي عالِم اوبې علمه هریو کامله فایده ورڅخه اخستلای سی اودارنگه په دي برخه کښي دمذکورحدیث په اړه ځیني مهم اوضروری تحقیقات درته کوم اوددغه مبارک حدیث دالفاظوتحلیل اوتشریح اودارنگه له دغه حدیث څخه مستنبطي سوی مسئلې اوځیني سوالونه اودهغوی جوابونه به په اتمه برخه کښي انشاء الله درته راسي،

________________________________ الحد یث الاول

لفظي ترجمه:

(عن علقمه) له علقمه څخه (ابن وقاص اللَّيثي)چي ځوی دوقاص لیثي دی روایت دی (یقول)چي ویل به ده (سمعت) چي اوریدلي دی ما (عمر) له عمرڅخه (ابن خطاب)چي ځوی دخطاب دئ (رضي)راضي دي سي (الله)خدای پاک (عنه)له ده څخه یعني له عمرڅخه (علی المنبر)پرمنبرباندي یعني پرمنبرباندي دمسجدنبوي (قال) چي وویل ده یعني عمر : (سمعتُ) واوریدل ما یااوریدلی دی ما (رَسُولُ)له رسول څخه(الله)دخدای پاک(صَلَّي) رحمت دی وکړی (اللهُ) خدی پاک(عَلَيْهِ)پرده باندی(و)او(سَلَّم)سالم دی کړی الله پاک دَیْ یعنی دین ا وامت دده له هرقسم افاتو څخه (يَقُوْلُ)چي ویل ده یعني په داسي حال کښي چي ویل رسول علیه السلام: (اِنَّمَا)خاص داخبرده یا(اِنَّمَا)بیشکه،په تحقیق سره (الْأَعْمَالُ)عملونه یعني ثواب دنیکوعملو (بِالنِّيَّاتِ)په نیتوپوري یعني ثواب دنیکوعملودنیستي اودهستۍ یا په بل تعبیر دوجوداو دعد م په اعتبارپه نیتوپوري مربوط اوتړلی دی په دي ډول چي که نیت سم اوصحیح وُنوبیادنیک عمل ثواب سته اوکه نیت خراب وُنوبیادنیک عمل ثواب نسته ، (وَاِنَّمَا) اوخاص داخبرده (لِكُلِّ اَمْرِءٍ) هرسړی لره یعني سته هرسړی لره (مَا) هغه شي، هغه حاصل یعني له عمل څخه دده (نَوَی) چي نیت کړیوی ده یعني دهغه شي په عمل خپل کښي، (فَمَنْ) نوهرڅوک که (كَانَتْ) وُو (هِجْرَتُهُ) هجرت دده یعني له دارڅخه دکفرودارته داسلام یاله مکي مکرمي څخه ومدیني منورې ته (اِلَی دُنْيَا) ودنیاته یعني دپاره ددنیا (يُصِيْبُهَا) چي حاصله کړی هغه دنیایعني ددي پاره هجرت وکړي چي دنیا حاصله کړي (اَوْ) یا (اِلَی اِمْرَأَةٍ) ویوې ښځي ته یعني یا وو هجرت دده دپاره دیوي ښځي(يَنْكِحُهَا)چي په نکاح کړي هغه ښځه (فهِجْرَتُهُ) نوهجرت دده (اِلَي مَا) وهغه ته یعني ثابت دی وهغه ته (هَا جَر) چي هجرت کړیدی ده (اِلَيْه) وهغه ته یعني لکه څرنگه چي ده په خپل نیت کښي په هجرت کولوکښي ددنیاحاصلول یاله یوي ښځي سره نکاح کول خپل اصلي هدف گرځولی دی،نودارنگه دخدای اودرسول په نزدهم دغه هجرت دده ددنیایادښځي دپاره بلل کیږي اوپه اخرت کښي به بې نتیجې اوغیرمقبول وی)

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

علمی خیړنی:

د (رضی الله عنه) بیان

،، پوسه چی دلته دری قسمه لفظونه دی اول(صلاة اوسلام) دوهم(رضی الله عنه) دریم(رحمة الله علیه)علماؤ ،په دی باره کښی اختلاف دی چی دغه دری سره لفظونه دهرچاله نامه سره ویل کیدلای سی یعنی که نبی او رسول وی او که تابعی وغیره وی اوکه په دی کښی تفصیل اوتقسیم دی، دامام احمدبن حنبل رحمه الله مسلک دادی چی دغه دری سره لفظونه دهرچاله نامه سره ویل کیدلای سی اودامام اعظم اودامام مالک اودامام شافعی رحمهم الله مسلک دادی چی دلغوی معناګانو په اعتبارکه څه هم ددغودروسرو لفظوویل دهرچا په باره کښی صحیح کیدلای سی مګرپه عرف کښی دشرعی صلاة اوسلام تررسول الله صلی الله علیه وسلم پوری خاص دی اورضی الله عنه ویل ترصحابه ؤ پوری خاص دی اورحمة الله علیه له ماسوی دصحابه ؤسره لکه تابعین وغیره ویل کیږی،، انظرتقریر بخاری،،

له ترجمة الباب سره ددغه حدیث مناسبت

پوسه چی ددغه حدیث دمناسبت په اړه له ترجمة الباب سره علماؤمتعددقولونه ذکرکړیدی چی بیان یې په دی شرحه دی اول قول دادی چیدغه مبارک حدیث داسلام پیغمبر په مدینه کښی دوحی دظهوراودنصرت په ابتداکښی فرمایلی دی نوله ترجمة الباب سره یی مناسبت دادی چی باب خودبدءالوحی دی اوحدیث دبدءظهورالوحی په موقع کښی ویل سوی دی دوهم قول دادی چی دغه حدیث پرهجرت باندی مشتمل دی کوم چی مقدمه دوحی ؤوځکه چی دوحی ترشروع دمخه به داسلام پیغمبر وغارحراته داعتکاف دپاره هجرت کاوه دریم قول دادی چی دغه حدیث امام بخاری په قصددخطبی ویلی دی اوپه دی مقصد یې نه دی ویلی چی دترجمة الباب اثبات په وکړی دغه دری سره قولونه صاحب دعینی ذکرکړیدی خوځماپه فکریوهم په زړه پوری قول نه دی څلرم قول دادی چی دغه مبارک حدیث امام بخاری ددی دپاره راوړی دی چی عالمانوا وطالبانوته په تعلیم اوتعلم کښی دحسن نیت تعلیم ورکړی اوپنځم قول دادی چی شرعی عملونه لکه روژه لمونځ وغیره دوه طرفه لری یوطرف یې دادی چی الله جل جلاله په دغو کاروسره بندګان مکلف کړیدی اودوهم طرف یې دادی چی دغه کارونه بندګان کوی اوورڅخه صادریږی نوداول طرف مبدأ یې وحی ده اوددوهم طرف مبدأیې حسن نیت دی شپږم قول دادی چی ددغه حدیث دترجمة الباب ددوهم جزء سره کوم جی مذکوره ایت دی مناسبت موجوددی هغه دادی چی په دغه حدیث سره امام بخاری دیوداسی قسم وحی مثال پیش کړیدی کوم چی هغه دټولوانبیاؤپه منځ کښی مشترک ؤ ځکه چی ټول انبیا په اخلاص اوپه حسن نیت سره مامور وه دغه راز نورقولونه هم سته خوځماحقیرپه فکرکښی یوهم په کامل ډول په زړه پوری نه راځی دغه راز اکثرځایونه په بخاری شریف کښی دحدیث اودترجمة الباب دمناسبت پیداکول دنس خوږ وی البته ځما به ناچیز فکرکښی داخبره راګرځی چی دامام

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری رحمه الله ددغه حدیث له راوړلو څخه مقصد دادی چی دغه وحیی چی زه اوس دهغی اودهغی دبدء کیفیت درته بیانه وم دایوداسی امر دی چی په هغه سره چی هرڅه ثابت سویدی نو په هغوی سره عمل کول هلته دخدای اودرسول پ نزد داعتبارورډی چی په حسن نیت سره وی اوطرز دراوړلوددغه حدیث دلته طرزدجملی معترضی دی، ددغه مبارک، حدیث دشان ورودبیان ، پوسه چی دقران کریم کوم ایت یاسورت چی دکوم خاص سبب په وجه نازل کړسوی وی نووهغه سبب ته په عرف کښی شان نزول ویل کیږی اورسول الله صلی الله علیه وسلم چی کوم حدیث دیوه خاص سبب په وجه فرمایلی وی نو وهغه سبب ته شان ورودالحدیث یا موردالحدیث یاسبب دورودالحدیث ویل کیږی اولکه څرنگه چی دقران کریم د ایاتواودسورتو دپاره شان نزول ضرورندی بلکه ډیرایاتونه له الهی لوری څخه په داسی حال کښی نازل سوی دی چی کوم خاص سبب دنزول نلری اوداسی نده لکه چی دځینو علماؤچی فکر اوگمان دی چی دقران کریم هرایت اوسورت شان نزول لری حتی یوه عالم ویوه ویب سائټ ته کوم چی زموږ تفسیر فضل الرحیم پکښی خپریږی لیکلی وه چی کشکی دایاتوشان نزول هم پکښی بیانیدلای دغه خبره ده دهمدغه فکر په سبب کړیوه ورنه موږ په تفسیرکښی دشان نزول مکمل رعایت په نظرکښی نیولی دی‌بهر حال دنبی علیه السلام حدیثونه هم په همدغه ډول دی چی ځنی یی خاص سبب دورودلری اوځنی یی نلری اودغه مبارک حدیث دهغواحادیثوله جملی څخه دی کوم چی سبب دورودیی سته چي بیان یی دادی چي عینی ذکرکړیدي چی له ابن مسعود رضی الله عنه څخه روایت دی چی ده فرمایلی دي چي په موږکښي یوه نفرله یوي ښځي څخه کومه چي دام قیس په نامه سره یادیدله دنکاح مطالبه وکړه نوهغي له ده سره په نکاح کولو کښي داقید ولگا وه چي دَیْ به ومديني ته هجرت کوي نوبیا ده هجرت وکړاوام قیس هم له ده سره دشرط دموجوجودیت په وجه نکاح وکړه نوبیابه موږ ودغه سړي ته مها جر ام قیس وایه یعني نوپه دي سبب رسول علیه السلام دغه حدیث وفرمایه ددغه سړي اصلی نوم هیچا ندی ذکر کړی البته دام قیس په باب داخبره شارحینو ذکرکړیده چي عیله نومیدله.داخودبخاری شریف دشارحینوویناوه مگرزما په فکرکښی داخبره راگرځی چی کله چی رسول علیه السلام اوځنی اصحاب ومدینی ته په هجرت ورغله نودمدینی انصاروله دوی سره داسی همکاری پیل کړه چی په خپلوجایدادوکښی ئی دوی له خپلوځانوسره گډکړل اوچی چابه دوې ښځی درلودلی نویوه بی دمکی ویوه مهاجرته ورطلاقه کړه نوپه دغه وخت کښی داخطره پیدا سوه چی مباداداسی پیښه نسی چی ډیرخلگ په دی نیت ومدینی ته هجرتونه راپیل کړی چی دنیا اویاښځه حاصله کړی نوپه دی وجه دیوه داسی نبوی فرمان وصادره ولوته ضرورت ؤچی په هغه سره دداسی کارو مخنیوی ؤسی،

،دتعارض دفع کول،،

پوسه چی ددغه مبارک حدیث اودیوه بل مبارک حدیث ترمنځ یوقسم تعارض موجود دی‌چی بیان یي په دی ډول دی‌چی نسايي وغیره یوداسی روایت ذکرکړیدی‌چی حضرت ابوطلحه رضي ا لله عنه له حضرت ام سلیم څخه ددی غوښتنه وکړه چی له ده سره نکاح وکړی نوام سلیم په جواب کښی ورته وویل چی قسم په خدای دی ای

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابوطلحه چی ته داسی څوک نه يې چی غوښتنه دی قبوله نکړه سی مگر ته کافرېې اوزه مسلمانه يم نوداوماته حلال اوجائز ندئ چی له تاسره نکاح وکړم اوکچیری ته اسلام قبول کړی نوزه به له تاسره نکاح وکړم اومهر اوورول څما به ستادغه اسلام قبلول وی اوبل هیڅ شي نه درڅخه غواړم وروسته ابوطلحه مسلمان سواوام سلیم له ده سره نکاح وکړه نودلته خوابوطلحه له ام سلیم سره دنکاح کولوپه وجه اسلام قبول کړاودغه مسلمانیدل دده دام سلیم ورول سو،سره له دی چی دغه اسلام قبلول دده دخدای اودرسول په نزدهم معتبرکړسواوحال دادئ چی دانماالاعمال دحدیث په مقتضی باید دده اسلام نه وای صحیح سوی څکه چی هجرت کول خوپه درجه کښی تراسلام راوړلوډیرکښته دئ نوچی هجرت دفاسدنیت په وجه باطل گرځی نو اسلام قبلول په فاسدنیت سره خوبیخی باید صحت ونلری علامه بدرالدین عینی ددی سوال متعددجوابونه کړیدی اول په دی ډول چی دابوطلحه په حدیث کښی داخبره نسته چی ده له ام سلیم سره دنکاح په وجه اسلام قبول کړچی دهجرت له حدیث سره معارض سی بلکه صرف دغه خبرپکښی راغلی ده چی ام سلیم ترهغه پوری دده له نکاح څخه منعه وکړه چی ودته الله پاک هدایت کاوه او واسلام راوړلوته يې بی له کوم دنیوی مطلب څخه رغبت پیداسواواسلام يې قبول کړنووروسته ام سلیم له ده سره نکاح وکړه اودوهم په دی ډول چی ابوطلحه دنورواصحابوپه شان په خپل شوق اورغبت سره اسلام قبول کړ البته په تبعی ډول يې دغه خبره هم په خیال کښی وه چی مسلمان سم نوبیابه له ام سلیم سره نکاح کوم او دریم په دی ډول چی دغه حدیث دابوطلحه صحت نلری څکه چی دمسلمانو ښځودنکاح حرام والی له کافرانوسره دحدیبېي دصلحی له واقعی څخه وروسته اودمکی شریفی ترفتحی دمخه نازل سویدئ اودام سلیم اودابوطلحه دنکاح واقعه خوډیره پخواپه مکه کښی رامنځ ته سویوه اوپه هغه وخت کښی دمسلمانی ښځی نکاح کول له کافرسړی سره رواوه نوبیاڅنگه ام سلیم ودته ویل چی څما نکاح له تاسره نده جائزه څکه چی ته کافریی اوزه مسلمانه يم

له دي ځايه پرته په بخاري شريف کښی څوځايه ددغه حدیث روایت سویدئ ؟

پوسه چي دغه مبارک حدیث په بخاري شريف کښي شپږځايه نور ذکرسویدئ سره له اختلافه دشیوخو اول په کتاب الایمان کښي دوهم په کتاب العتق کښي دریم په باب دهجرت دنبی علیه السلام کښي څلورم په باب دنکاح کښي پنځم په کتاب الْاَيمان والنذور کښي شپږم په باب دترک دحیلوکښي،

له بخاري څخه ماسوی په نورو کوموکتابوکښي ددغه مبارک حدیث روایت سویدئ؟

جواب، په دغوکتابو کښي ئي ذکر راغلي دي، اول په مسلم شريف کښي په اخيردکتاب الجهادکښي اودارنگه ابوداودبیهقي دارقطني او داسي په نوروټولومعتبروکتابودحدیثوکښي دغه مبارک حدیث مذکوردئ البته امام مالک صاحب يی په موطا کښي روایت ندئ کړئ ،،بیان داختلاف دالفا ظوددغه حدیث،،پوسه چي دغه مبارک

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

حدیث په څلور قسمه الفاظوسره روایت کړسویدی په دي شرحه اول انما الاعمال باالنیات دوهم الاعمال بالنیة دریم العمل بالنیة څلرم الاعمال بالنیة،

د دغه مبارک حدیث نوعه څه ده؟ پوسه چي دغه مبارک حدیث دابتداء دسندپه اعتبار فرد غریب دی او د سند د اخیر په اعتبار مشهوردئ او ځینوعلماؤمتواتربللی دی خوداقول صحیح نه دی ځکه ددغه حدیث دسندبیان په دي ډول دی چي په صحابه ؤ کښي تنهاعمررضي الله عنه له رسول علیه السلام څخه ددغه حدیث روایت کړیدی اوله حضرت عمرڅخه بیاتنهاعلقمه ددغه حدیث روایت کړیدی اوله علقمه څخه بیاتنهامحمدبن ابراهیم ددي حدیث روایت کړیدی‌اوله محمدبن ابراهیم څخه یې بیا تنهایحيي بن سعیدانصاري روایت کړیدی‌له یحي څخه بیاله دؤسووڅخه زیاتوانساناتوددغه حدیث روایت کړیدی‌نوځکه متواترخوبیخي نسي کیدلای البته نسبت واول دسندته غریب اونسبت واخیرته مشهوردی،،

ددغه حدیث دعظمت دشان په باره کښي علماؤڅه ویلي دي،پوسه چي ابوبکربن داسه ویلي دی چي له ابوداودڅخه مي واوریدل چي دانسان دپاره دده ددین په باره کښي دغه څلورحدیثونه کافي اوشافی دی،اول حدیث د(الاعمال بالنیات)دوهم حدیث د(الحلال بین والحرام بین)اخرجه البخاری ومسلم في کتاب المساقاة والنسائي وترمذي کلاهما في کتاب البیوع وابن ماجه في کتاب الفتن، دریم حدیث د(ومن حسن اسلام المرءترکه مالایعنیه) اخرجه الترمذی في کتاب الزهد وابن ماجه فی کتاب الفتن، څلرم حدیث د(لایکون المؤمن مؤمنا حتي یرضی لاخیه ما یرضی لنفسه)داخیري حدیث په بدل کښی صاحب دفتوحات ربانیه دغه حدیث ذکر کړیدی (ازهد في الدنیا یحبک الله) اخرجه ابن ماجه في کتاب الزهد، داول حدیث معني خوپه مختصرډول تیره سوه اوتحقیق یې انشاءالله راروان دی‌اوددوهم حدیث خلاصه مطلب دادی چي داسلام پیغمبرفرمایلي دي چي قطعي اومشهورحلال اوحرام خووهرچاته ښکاره دی خودحلالواودحراموپه منځ کښي داسي مشتبه اوپوشیده شیان سته چي وانسان ته یې په ښکاره ډول بدوالی نه معلومیږی نوهرڅوک چي له دغه رازپوشیده شیانوڅخه ځان وساتي نوپه تحقیق سره ده برائت اوپاکوالی خپل دین اوخپلی آبرولره حاصل کړاوددریم حدیث مطلب دادی چي داسلام پیغمبرفرمایلي دي چي که یوڅوک غواړی چي دده اسلام حسن ،نیک اوښائسته وګرځي نودَيْ دي له هرهغه کارڅخه ځان ساتي اوپرېږدي دي کوم چي له ده سره مناسب نه وي او بې فایدې اوعبث کاروی اودڅلورم حدیث مطلب دادی چي ترهغه پوری هیڅ یوسړی کامل مومن نسي جوړیدلای ترڅوچي په ده کښي دغه صفت موجودیږی چي دخپل مسلمان وروردپاره هغه شي خوښوي کوم چي دخپل ځان دپاره یې خوښوي اودپنځم حدیث مطلب دادئ چي له دنیاڅخه بې رغبته سه نو به الله جل جلاله له تاسره محبت وکړی اوتابه دخپل ځان دوست وګرځوی،،اوقاضی عیاض رحمه الله فرمایلی دی چي دحدیثواماماونودانماالاعما ل الخ حدیث داسلام پوره دریمه برخه بللي ده ځکه چی په دغه حدیث کښی دنیت ذکر راغلی دی اواسلام جوړله دریوشیانو څخه دی قول اوفعل اونیت اوامام شافعی فرمایلی دی،، ان هذاالحدیث یدخل فیه نصف العلم ،،یعنی په دغه حدیث کښی نیمَی برخه دعلم دین

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخله ده توجیه دقول دامام شافعی رحمه الله داده چی عملونه دوه قسمه دی اول هغه دی چی ترظاهری انداموپوری تعلق لری اودوهم قسم ئی دادی چی ترزړه پوری تعلق لری او نیت له دوهم قسم عملو څخه دی امام عبدالرحمن بن مهدی فرمایلی دی چی هرڅوک چی اراده دجوړه ولودیوه کتاب وکړی نودی باید ابتدادکتاب په دغه حدیث وکړی امام خطابی فرمایلی دی چې زموږ متقدمینومشائخوبه دامستحب ګڼله چی دغه حدیث دهرشی په سرکښی راوړل کیږی ،،انظر عینی وکتاب الاذکار واعلام الحدیث وفتوحاتربانیه،، اوامام احمدرحمه الله فرمايلي دي چي اصول داسلام دري حديثونه دی اول حديث د(انماالاعمال بالنيات) دوهم حديث د(الحلال بين والحرام بين) اودريم داحديث (من احدث في امرنا هذا ماليس منه فهورد)اخرجه البخاری فی کتاب الصلح ومسلم في كتاب الاقضية وابوداودفي كتاب السنة وابن ماجه في المقدمة دذكرسوی حديث دالفاظو ترتحقيق دمخه كوم چي په اتمه برخه كښي به انشاءالله درته راسي ويوڅونوروموهمو خبروته متوجه سی اوله خبرداده چي مقدسي په شروط الائمة الستة كښي صفحـ۷۱ـــه ، اوحازمی په شروط الائمة الخمسة كښي صفحـ۷۳ــه، ذكركړيدي چي امام حاكم فرمايلي دي چي امام بخاري په بخاري شريف كښي داسي حديث نه دي راوړی چي هغه دي غريب وي يعني په يوه مرحله له مرحلوكښي دي دده راويان تردووكم وی مګردحاكم دغه قول علماؤردكړيدی

اول په دغه ذكرسوي حديث سره دوهم په هغه حديث سره چي دبخاري د ټولواحاديثوپه اخركښي راغلی دی چی الفاظ ئی دادی كلمتان حبيبتان الی الرحمن ثقيلتان فی الميزان خفيفتان علی اللسان سبحان الله وبحمده سبحان الله العظيم ځكه چي دغه دواړه حديثونه غريب دی داول حديث دغرابت بيان مخكي تيرسوادوهم حديث دغرابت بيان دادی چي له رسول عليه السلام څخه تنهاابوهريره رضي الله عنه دهغه روايت كړيدی اوله ابوهريره څخه تنهاابوزرعه اوله ابوزرعه څخه بياعماره بن قعقاع اوله عماره څخه بياتنها محمدبن فضيل ددغه حديث روايت كړيدي اوله محمدبن فضيل څخه وروسته يې بياراويان ډيرسويدی اوحازمي په خپل كتاب شروط الائمة كښي دپاره دابطال ددغه قول ځان ته باب ايښی دی اوحافظ ضياء مقدسي په دي باره كښي يو كتاب جوړكړيدی كوم چي غرائب الصحيحين يې نوم دی اوتردؤسوو(۲۰۰)زيات غريب اوفردحديثونه كوم چي په صحيحين كښي راغلي دي په دغه كتاب كښي ذكركړيدي اوودغه قسم معلوماتوته ددي دپاره ضرورت سته چي داحاديثودتعارض اودترجيح په وخت كښي په نفعه تماميږی دوهمه خبره داده چي د (انماالاعمال ...الخ)د حديث په اړه يوه تعجبی پيښه داده چي سره له دي چي حضرت عمردغه مبارک حديث پرمنبرباندی په عامه مجمع كښي ويلی دی مګرله علقمه څخه پرته بل هيچا ددغه حديث روايت له ده څخه نه دی كړی اودارنګه رسول عليه السلام هم دغه مبارک حديث په عامه مجمع كښي فرمايلی دی ځكه چي په بخاري شريف كښي ددغه حديث اوه ځايه روايت سويدی چي اخري روايت يې په باب ترک الحيل كښي كړيدی كوم چي دسرالفاظ يې په دي ډول دي(ياايهالناس انماالاعمال باالنيات..الخ)اوسره له دی چی له عمررضی الله عنه څخه پرته ئی بل هيچاله رسول عليه السلام څخه روايت ندی كړي دريمه خبره داده چي امام بخاري په خپل دغه كتاب كښي دهغه روايت اوحديث ذكرترټولو احاديثوړومبی كړيدی كوم چي ده يې له حميدی څخه روايت كړيدی داپه دې وجه چي حميدی په نسب كښي قريشي دی

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اورسول علیه السلام فرمایلي دي(قدمواقریشاً ولاتقدموها)یعني قریش دمخه کوئ اوتاسي پرقریشوباندی مه دمخه کیږی اودارنگه حمیدی دمکې دی اودوحی ابتداءپه مکه شریفه کښي سویده همداسبب دی چي دوهم يې هغه حدیث راوړیدیکوم چی له امام مالک څخه يې روایت سویدئ اوامام مالک دمدیني منوري دی اودوحي دوهم مهبط هم مدینه منوره وه ،، ومن الله توفیق

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بخاری او شرح فضل الباری،۱۲، برخه

الحدیث الثانی

محترموورونوپه دغه برخه کښې دبخاری شریف ددوهم مبارک حدیث متن سره له اعرابه اوسره له حرکاتواوسکناتواوسره له لفظی ترجمې په ډیره اسانه اونایابه طریقه سره درته وړاندی کوم،اول دحدیث متن ته گوری اودالفاظودحدیث حرکتونه وغیره وپیژنۍ

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يُوسُفَ قَالَ أَخْبَرَنَا مَالِكٌ عَنْ هِشَامِ بْنِ عُرْوَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ ا لْمُؤْمِنِينَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ الْحَارِثَ بْنَ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يَأْتِيكَ الْوَحْيُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ(أَحْيَانًا يَأْتِينِي مِثْلَ صَلْصَلَةِ الْجَرَسِ وَهُوَ أَشَدُّهُ

عَلَيَّفَيُفْصَمُ عَنِّي وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْهُ مَا قَالَ، وَأَحْيَانًا يَتَمَثَّلُ لِيَ الْمَلَكُ رَجُلًا فَيُكَلِّمُنِي فَأَعِي مَا يَقُولُ ، قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا وَلَقَدْ رَأَيْتُهُ يَنْزِلُ عَلَيْهِ الْوَحْيُ فِي الْيَوْمِ الشَّدِيدِ الْبَرْدِ فَيَفْصِمُ عَنْهُ وَإِنَّ جَبِينَهُ لَيَتَفَصَّدُ عَرَقًا).۳۰۴۳(

لفظی ترجمه

،(حدث)حدیث وکړ،خبروکړه،(نا)وموږته یعنی امام بخاری فرمائې چې وماته سره له نوروملگروځما خبر راکړ،عبدالله،عبدالله ،ابن،چې ځوی،یوسف،دیوسف دی(قال)وویل ده یعنی عبدالله وموږته (اخبر)چې خبر راکړ(نا)موږته یعنی وماوزما وملگروته،مالک،مالکینی کوم چې یوله څلوروامامانوڅخه دی(عن)له ،هشام،هشام څخه(ابن) چې ځوی،عروه،دعروه دی (عن)له (ابی) پلارڅخه(ه)دده(عن)له،عائشة،عائشې څخه(ام)چې مور(المؤمنین)دټومومنانوده (رضی)راضی دی سی(الله) خدای پاک (عن)،له(ها) دي څخه(ان) چې په تحقیق سره،الحارث،حارث(ابن) چې ځوی ،هشام،دهشام دی (سال)سوال وکړ،پښتنه وکړه،ده ینی حارث(رسول)له رسول څخه(الله) دخدای ،(صلی) رحمت دی وکړی(الله)خدای پاک(علیه)پرده باندی(و)او(سلم)سالم دی کړی دی یعنی الله پاک یعنی رسول علیه السلام دی سالم کړی له ټولوآفاتواوهرقسم تکلیفوڅخه (ف) نو(قال)وویل ده یعنی حارث (یارسول الله) ای رسول دخدایه (کیف)څرنگه(یأتی)راځی(ک)وتاته(الوحی)وحی (ف)نو(قال) وویل (رسول) رسول (الله) دخدای(احیاناً)چی کله کله،په بعضی وختوکښ،، (مثل)په مثل یاپه مثل کښې (صلصلة)داواز (الجرس)دجرس،یعنی دژزنگولې (و)او(هو)دغه یعنی دغه قسم دوحی (اشدّ)ډیرسخت دی یعنی ډیرسخت قسم دی(ه)دده یعنی دوحی(علی)پرمابااندی(ف)وروسته(یفصم)قطع کیږی دغه یعنی دغه وحی یاسختی دوحی (و)حال داوی (قد)چې په تحقیق سره(وعیت)په یادکړئ وی ما (عن)له(ه)ده څخه یعنی له وحی راوړونکی څخه یاله وحی څخه (ما)هغه(قال)چې ویلی وی ده یعنی وحی راوړونکی وماته یعنی په داسی حال کښې وحی قطع سی چې ماټوله

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

له وحی راوړونکی څخه چی فرشته ده یاده کړي وی(و)او(احیاناً) په ځینووختوکښی (یتمثل)ګرځی (لی)مالره یادپاره ځمايعنی دپاره داسانی ځما(الملک) فرشته(رجلا) په مثل دسړی (ف)بیا(یکلم)خبره کوی دی یعنی فرشته په وحی سره (نی)له ماسره (ف)نو(اعی)یاده وم زه (ما)هغه څه (یقول) چی وایې دَیْ یعنی ملکه هغه څه وماته(قالت)وویل یعنی عروه ویلی دی چی وویل وماته ،عائشة،عائشې رضی الله عنهاچی(و)او(ل)خامخایعنی قسم کوم چی خامخا(قد)په تحقیق سره(رأیْ)ولیدی(تُ)ما(ه)دَیْ یعنی رسول علیه السلام (ینزل) چی نازلیدله(عَليْ)پر(ه)ده باندی(الوحی) وحیه (فی)په(الیوم) ورځ کښی(الشدید)سخته (البرد) دیخوالی سړوالی یعنی په داسی ورځ کښی چی یخوالی ئې ډیرسخت وو (فَ)بیا,وروسته،(یفصم)قطع کیدله دایعنی وحیه (عن)له(هُ)ده څخه(و)حالداوو(انّ)چی په تحقیق سره (جَبِیْن)تندیْ(هُ)دده (لَ)خامخا(یتفصد) بهیدی(عرقاً)له خولوڅخه یاپه حیث دخولویعنی په سخته خن کښی دوحی دشدت اوسختی په وجه دده مبارک له تندی څخه داسی په زورسره خولې رابهیدلې لکه یوانسان چی فصداو رګ ووهی اوپه زوراوقوت سره وینه ورځخه راوبهیږی،په راتلونکوبرخوکښی به ددغه مبارک حدیث په ارتباط علمی څیړنی اوتحقیقات ان شاءالله درته راسی،

ومن الله التوفیق تمت

بخاري اوشرح فضل الباري ۱۷برخه،۳حدیث

محترمووروڼودبخاری شریف ددغه دریم مبارک حدیث په ارتباط په په مختلفوبرخوکی دامطلبونه درته راسی ،۱،ددغه مبارک حدیث لفظی ترجمه کومه چی په اول قدم کی مهم مطلب دی دوهم دحدیث دالفاظوعلمی تحقیقات دریم دمومن دخوبوتحقیق څلرم دانبیاؤدخوب حکم پنځم له حدیث څخه مستنبط مسائل شپږم دخلوت حکم اوفوائدې ،اوم دجبریل ددرې واره نیولوپه غیږکی رسول علیه السلام لره حکمت وغیره په دې برخه ددریم حدیث ټول متن اودحدیث له ابتدا څخه بیا دحدیث تردغه عبارت پوری چی(فجاءه الملک) لفظی ترجمه درته وړاندی کیږی

-3حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ بُكَيْرٍ قَالَ حَدَّثَنَا اللَّيْثُ عَنْ عُقَيْلٍ عَنْ ابْنِ شِهَابٍ عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ أَنَّهَا قَالَتْ أَوَّلُ مَا بُدِئَ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ الْوَحْيِ الرُّؤْيَا الصَّالِحَةُ فِي النَّوْمِ فَكَانَ لَا يَرَى رُؤْيَا إِلَّا جَاءَتْ مِثْلَ فَلَقِ الصُّبْحِ ثُمَّ حُبِّبَ إِلَيْهِ الْخَلَاءُ وَكَانَ يَخْلُو بِغَارِ حِرَاءٍ فَيَتَحَنَّثُ فِيهِ وَهُوَ التَّعَبُّدُ اللَّيَالِيَ ذَوَاتِ الْعَدَدِ قَبْلَ أَنْ يَنْزِعَ إِلَى أَهْلِهِ وَيَتَزَوَّدُ لِذَلِكَ ثُمَّ يَرْجِعُ إِلَى خَدِيجَةَ فَيَتَزَوَّدُ لِمِثْلِهَا حَتَّى جَاءَهُ الْحَقُّ وَهُوَ فِي غَارِ حِرَاءٍ فَجَاءَهُ الْمَلَكُ فَقَالَ اقْرَأْ قَالَ مَا أَنَا بِقَارِئٍ قَالَ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ قُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّانِيَةَ حَتَّى بَلَغَ مِنِّي الْجَهْدَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ اقْرَأْ فَقُلْتُ مَا أَنَا بِقَارِئٍ فَأَخَذَنِي فَغَطَّنِي الثَّالِثَةَ ثُمَّ أَرْسَلَنِي فَقَالَ{اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ}فَرَجَعَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَرْجُفُ فُؤَادُهُ فَدَخَلَ عَلَى خَدِيجَةَ بِنْتِ خُوَيْلِدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَقَالَ زَمِّلُونِي زَمِّلُونِي فَزَمَّلُوهُ حَتَّى ذَهَبَ عَنْهُ الرَّوْعُ فَقَالَ لِخَدِيجَةَ وَأَخْبَرَهَا

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْخبرَ لَقدْ خَشِيتُ عَلَى نَفْسِي فَقَالَتْ خَدِيجَةُ كَلَّا وَاللَّهِ مَا يُخْزِيكَ اللَّهُ أَبَدًا إِنَّكَ لَتَصِلُ الرَّحِمَ وَتَحْمِلُ الْكَلَّ وَتَكْسِبُ الْمَعْدُومَ وَتَقْرِي الضَّيْفَ وَتُعِينُ عَلَى نَوَائِبِ الْحَقِّ فَانْطَلَقَتْ بِهِ خَدِيجَةُ حَتَّى أَتَتْ بِهِ وَرَقَةَ بْنَ نَوْفَلِ بْنِ أَسَدِ بْنِ عَبْدِ الْعُزَّى ابْنَ عَمِّ خَدِيجَةَ وَكَانَ امْرأً قَدْ تَنَصَّرَ فِي الْجَاهِلِيَّةِ وَكَانَ يَكْتُبُ الْكِتَابَ الْعِبْرَانِيَّ فَيَكْتُبُ مِنْ الْإِنْجِيلِ بِالْعِبْرَانِيَّةِ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَكْتُبَ وَكَانَ شَيْخًا كَبِيرًا قَدْ عَمِيَ فَقَالَتْ لَهُ خَدِيجَةُ يَا ابْنَ عَمِّ اسْمَعْ مِنْ ابْنِ أَخِيكَ فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ يَا ابْنَ أَخِي مَاذَا تَرَى فَأَخْبَرَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَبَرَ مَا رَأَى فَقَالَ لَهُ وَرَقَةُ هَذَا النَّامُوسُ الَّذِي نَزَّلَ اللَّهُ عَلَى مُوسَى يَا لَيْتَنِي فِيهَا جَذَعًا لَيْتَنِي أَكُونُ حَيًّا إِذْ يُخْرِجُكَ قَوْمُكَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوَمُخْرِجِيَّ هُمْ قَالَ نَعَمْ لَمْ يَأْتِ رَجُلٌ قَطُّ بِمِثْلِ مَا جِئْتَ بِهِ إِلَّا عُودِيَ وَإِنْ يُدْرِكْنِي يَوْمُكَ أَنْصُرْكَ نَصْرًا مُؤَزَّرًا ثُمَّ لَمْ يَنْشَبْ وَرَقَةُ أَنْ تُوُفِّيَ وَفَتَرَ الْوَحْيُ

(1/7)

لفظي ترجمه،

3-[حَدَّثَ]حديث وواېو[نَا]وموږته ،يعنى موږ ډېرشاگردان ناست ؤ وموږته‌ولوته حديث وواېه [يَحْيَى]يحيى (بْنُ]چې زوى دى [بُكَيْرٍ]دبکير [قَالَ]وويل ده يعنى يحيى موږته [حَدَّثَ]چې حديث وواېو[نَا]وموږته ،يعنى وموږډېرو نفروته [اللَّيْثُ]ليث[عَنْ]له [عُقَيْلٍ]عقيل څخه ،يعنى چې ليث روايت كاوه د دغه حديث له عقيل څخه [عَنْ]له[ابْنِ]زوى څخه [شِهَابٍ] دشهاب،يعنى چې عقيل بيا روايت كاوه ددغه حديث له زوى څخه دشهاب [عَنْ]له [عُرْوَةَ]عروه څخه[بْنِ]چې زوى دى[الزُّبَيْرِ]دزبير[عَنْ]له [عَائِشَةَ]عائشې څخه[أُمِّ]چې مورده[الْمُؤْمِنِينَ]دټولومومنانو،يعنى چې عروه دزبير ځوى بيا روايت كاؤ له عائشې رضى الله عنها څخه[أَنَّ]ددې چې ببشكه [هَا]دې ،يعنى عائشې [قَالَتْ]وويل[أَوَّلُ]چې اول [مَا]دهغه[بُدِئَ]چې شروع وكړه سوه[بِهِ]په هغه سره [رَسُولُ]ورسول ته [اللَّهِ]دخداى [صَلَّى]رحمت دى نازل كى[اللَّهُ]خداى پاک [عَلَيْهِ]پرده باندى [و]او[سَلَّمَ]سلامتيا دى نازله كى الله پرده باندى [مِنْ]له [الْوَحْيِ]وحى څخه [الرُّؤْيَا]خوب لېدنه وه [الصَّالِحَةُ]صالحه ،يعنى خوشحالى راوستونكې خوب ليدنه [فِي]په[النَّوْمِ]خوب كى ،،پوسه چې خوب لېدنه خونه وى مگرپه خوب كى خوكله كله درؤيا دلفظ اطلاق پرهغه لېدنه باندى هم كېږى چې په بيدارى كى وى لكه چې تفصيل بې په علمى تحقيق كى راسى نوپه دې وجه دلته دفى النوم لفظ راوړل سويدى [فَ]نو[كَانَ]ؤدى يعنى رسول عليه السلام[لَا]چې نه بې[يَرَى]لېدله [رُؤْيَا]هيڅ خوب ليدنه [إِلَّا]مگر،يعنى مگرليدله بې هغه خوب ليدنه [جَاءَتْ]چې رابه غله دا،يعنى په داسى حال كى چې رابه غله داخوب ليدنه دده [مِثْلَ]په مثل [فَلَقِ]دروشنى [الصُّبْحِ]دسهار ،يعنى نوده مبارک چې به كوم خوب وليدى نودهغه تعبيربه دسهار دروشنى په څېرواضح اوروښانه ؤ[ثُمَّ]وروسته،يعنى وروسته له لېدلودداسى خوبو[حُبِّبَ]خوښ كړسو[إِلَيْهِ]وده ته[الْخَلَاءُ]خلوت،گوښه نشينى له خلگوڅخه[و]او[كَانَ]وودىْ ،يعنى رسول عليه السلام [يَخْلُو]چې خلوت

Download from: ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

بې کاؤ[بِغَارِ]په غار کی [حِرَاءٍ]دحرا ،چی دیوه غره نوم دی په مکه شریفه کی کوم چی اوس مهال جبل نورورته ویل کیږی [فَ]نو[يَتَحَنَّثُ]تحنث بې کاؤ[فِيهِ]په ده کی یعنی په دغه غارکی [وَهُوَ]دَ ئ ،یعنی تحنث [التَّعَبُّدُ]تعبددی ،یعنی تحنث وتعبدته ویل کیږی کوم چی په معنا دعبادت کولودی [اللَّيَالِيَ]په شپوکی [ذَوَاتِ]خاوندانی [الْعَدَدِ]دشمار،یعنی نوتحنث یې کاؤپه دغه غارکی دحراپه شپومعدودوکی [قَبْلَ]له مخه[أَنْ]تردې [يَنْزِعَ]چی رجوع به کوله ده [إِلَى]وَ[أَهْلِهِ]اهل ته دده [وَ]او[يَتَزَوَّدُ]زاد،توښه به اخیسته ده یعنی رسول علیه السلام[لِذَلِكَ]الپاره دهغه یعنی ده به لپاره دهغه مقدارشپوچی په یوه نوبت به ده مبارک دحراپه غار کی تېره ولی دخوراک اوڅښاک آذوغه له ځان سره اخستله (ثُمَّ) بیابې(يَرْجِعُ)رجوع کوله ده یعنی له غارڅخه(إِلَى)و(خَدِيجَةَ) خدیجې ته(فَ)بیابې(يَتَزَوَّدُ)توښه اخستله ده(لِمِثْلِهَا)لپاره دمثل دهغوشپویعنی بیا چی بې دڅونه شپودتېر بدلوخیال ؤپه غارکی دحرا نوهغونه نفقه بې بیاورسره واخستله (حَتَّى)ترهغه پوری یعنی داسلسله جاری وه ترهغه پوری (جَاءَ)چی راغی(هُ)وده ته (الْحَقُّ) حق یعنی وحی(و)حال داؤ(هُو) چی دَی (فِي)په (غَارِ)غارکی ؤ(حِرَاءٍ)دحراغره،تمت من الله التوفيق

Download from: ketabton.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library